

VISI UZ VĒLĒŠANĀM!

Sodien mūsu republikā vietējo Padomju vēlēšanas. Līdzās ciemu, rajonu un pilsētu Padomēm šogad pirmo reizi vēlēsim arī apgabalu Darbaļaužu deputātu padomes. Līdz ar to — ar apgabalu nodibināšanu, ko nesen apstiprināja LPSR Augstākās Padomes sesijā, izdarot attiecīgus grozījumus republikas Konstitūcijā — pašas tautas piedalīšanās valsts pārvaldīšanā Padomju Latvijā kļūst vēl plašāka, vēl pilnīgāka. Jo — kas tad ir Padomes? Uz jautājumu, kas ir Padomju spēks, salīdzinot ar vecajām organizācijas formām, biedrs Staļins, starp citu, atbild:

«Tas, ka Padomes ir tiešās pašu masu organizācijas, tas ir, visdemokrātiskākās un tātad visautoritatīvākās masu organizācijas, kas maksimāli atvieglo to piedalīšanos valsts celšanā un tās pārvaldīšanā un kas maksimāli atraisa masu revolucionāro enerģiju, iniciatīvu, masu jaunrades spējas...»

Ik vēlēšanu kampaņa mūsu zemē spilgti apliecina šo vārdu patiesīgumu. Darbaļaudis paši no sava vīdus izvirza pārstāvjus savām Padomēm.

Par savu pirmo kandidātu visās vēlēšanās padomju tauta allaž nosauc vadoņa un skolotāja lielā Staļina vārdu. Biedrs Staļins! Nav tādu cildinājumu, kas pilnībā izteiktu šī Cilvēka lielumu un nopelnus, gādājot par visu padomju tautu, tai skaitā arī latviešu tautas labklājību, par visas cilvēces laimi. Iļja Erenburgs kādā no saviem rakstiem ļoti tēlaini salīdzina viņu ar kapteini, kas virza uz priekšu vēstures kustību:

«Nemierīgā laikā jūrā pie stūres stāv kapteinis. Cilvēki strādā vai atpūšas, raugās zvaigznēs vai lasa grāmatu. Bet vējā, vērigi skatīdamies tumsajā naktī, stāv kapteinis. Lielā ir viņa atbildība, liels ir viņa varondarbs. Es bieži domāju par cilvēku, kurš uzvēlīs sev milzu nastu, domāju par smagumu, par virsību, par dziļumu. Daudz vēju ir pasaulē. Cilvēki strādā, stāda ābeles, lasa dzejas vai mierīgi gul. Bet viņš stāv pie stūres.»

Ir arī daudz ceļu pasaulē, bet viņš vienmēr pratis izvēlēties pareizo, to, kas nemandīgi ved uz cilvēces lielo gala mērķi — komunismu. Ejot šodien pie vēlēšanu urnām, domās kavēsimies pie viņa, dziļā pateicībā domāsim par viņa varondarbu, par viņa gudrību un tālredzību.

Daudzo kandidātu skaitā līdzās partijas un valsts vadītājiem sastopami visu nozaru gan vadoši, gan ierindas darbinieki, literāti un zinātnieki, strādnieki un kolchoznieki, jauni un veci, vīrieši un sievietes, komunisti un bezpartejiskie. Jo mūsu zemē «ne mantas stāvoklis, ne nacionālā izceļšanās, ne dzimums, ne dienesta stāvoklis, bet katra pilsoņa personīgās spējas un personīgais darbs noteic viņa stāvokli sabiedrībā» (Staļins). Tie ir ļaudis, kuri pierādījuši, ka savā darbā — lielā vai mazā — prot nesavtīgi kalpot tautai un aizstāvēt tās intereses, ļaudis, kuriem var uzticēt atbildīgo un goda pilno tautas pilnvarotā amatā.

Un ja nu gadās, ka viens otrs neattaisno šo uzticību? Deputats mūsu zemē ir tautas kalps, un vēletājiem ir tiesības viņu atsaukt, ievēlot tai vietā citu. Lūk, spilgtā padomju vēlēšanu demokrātisma izpausme! Tas ir «brīnīgs likums», kā to raksturo biedrs Staļins, aicinot vēletājus nekad neaizmirst šo iespēju un izmantot katrā gadījumā, kad deputats noiet no ceļa, aizmirst savu atkarību no tautas, ja viņš noslīd līdz politiska mietpilsoņa līmenim. Būt leņina tipa darbiniekam: skaidram un noteiktam, bezbailīgam un gudram, patiesam un godīgam, mīlēt savu tautu un ienīst tās ienaidniekus, — lūk, principi, no kuriem jāvadās, vērtējot padomju deputata darbību.

Mūsu Padomes — tās ir valsts pārvaldīšanas skolas, kuras jālīdēt visiem; pēdējo mājāsmeistari ievēlot, kā to bija paredzējis Leņins, vēl pirms revolūcijas domādams par komunisma celtniecības pasākumiem, par pāreju no sociālisma uz pilnīgu komunismu, kad «sāks izzust jebkuras pārvaldīšanas vajadzība vispār». Pagaidām, iesaistot Padomju darbā visplašākās darbaļaužu masas, mēs stiprinām savu valsts aparātu, kas būs nepieciešams tik ilgi, kamēr pastāvēs kapitālistiskais ielenkums. Tā māca biedrs Staļins.

Vēlēšanu diena mūsu zemē kļuvusi par visas tautas svētkiem. Šai dienā spilgti izpaužas tautas griba, viņas centieni, domas un pārdzīvojumi: brīvības un neatkarības apziņa, prieks par laimīgo dzīvi, uzticība Leņina-Staļina partijai, gatavība pildīt visus tās norādījumus, apņēmība strādāt vēl vairāk un labāk par godu savas socialistiskās Dzimtenes varenībai un tālākam uzplaukumam.

Tādu vēlēšanu nevarēja būt nekad agrāk, tādu nav un nevar būt kapitālistiskajās zemēs arī tagad. Vēlēšanas tur ir diena, kad tautai pa valrākiem gadām reizi tiek dota iespēja lemt, kuras valdošās šķiras locekļi apspiedīs viņu parlamentā vai vietējā «pašvaldībā». Kāds te var būt salīdzinājums ar vēlēšanām padomju iekārta, kur tauta let pie urnām ar apziņu, ka pati lemj savu likteni. Tāpēc svētki. Tāpēc pland karogi un skan dziesmas, tāpēc ziediem greznoti vēlēšanu iecirkņi, bet paši vēletāji tērpušies labākajās drēbēs. Tāpēc tie, kas pirmo reizi dodas pie urnām, atzīmē šo dienu kā vienu no lielākiem notikumiem savā dzīvē.

Zīmīga sagādāšanās: 22. februārī, kad vietējās Padomes vēlēja Krievijas Federācijas, Ukrainas, Baltkrievijas, Gruzijas, Lietuvas, Moldāvijas un Igaunijas PSR darbaļaudis, arī «demokrātiskajā» Austrijā notika parlamenta un dažu provinču landtagu vēlēšanas. Kā ziņoja prese, tās, šīs vēlēšanas, notikušas meln, draudu un terora apstākļos. Reakcionārās partijas, kuru aizmugurē stāvēja amerikāņu okupanti, pielietoja visus līdzekļus: uzpirkšanu un spriediskus, šantažu un grautņus, lai tikai nedotu iespēju pārstāvniecības iestādēs iekļūt progresīvo slāņu kandidātiem.

Tāda ir mūsdienu buržuaziskās demokrātijas istā seja, par kuras simbolu kļuvusi policijas rungal Buržuaziski demokrātisko brīvību karogs izmests pār bortu, samidits imperiālistu netīrajem zābakiem. Tautas vēl kongresus, parlamentus, riksdagus, kuriem it kā būtu jārealizē tautu griba, bet patiesībā tie ir tikai aizsargs, aiz kura ērli darboties politiskiem spekulantiem, blēžiem un nodevējiem. Tās, šīs mūsdienu buržuaziskās demokrātijas, kvintesence šodien ir «amerikaniskais dzīves veids», šīs jaunā izskatā atdzimstošais, būtība tas pats vecais asinainais fašisms. Uz to pašu pusi stūrē amerikāņu pavēlēm paklausīgie Francijas, Itālijas un citu valstu vadītāji, cenšoties izmainīt savu zemju konstitūcijas tā, lai tajās nepaliktu nekā, kas kaut cik atgādinātu kadreizējo demokrātisko spēli.

«Šādos apstākļos, — pirms nedēļas rakstīja «Pravda», — patiešām brīvās, patiešām demokrātiskās vēlēšanas PSR Savienībā iegūst vislielāko starptautisko nozīmi. Tās vēl un vēlreiz atgādina visai cilvēcei lielās socialisma un demokrātijas lietas neuzvaramību.»

Vēlēšanu iecirkņi atvēršies. Visti uz vēlēšanām! Organizētāk un vienprātīgāk kā jebkad nodosim savas balsis par komunistu un bezpartejisko bloka kandidātiem, par mūsu dzīves jaunu uzplaukumu, par komunismu un mieru visā pasaulē!

Literatūra un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIEKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1953. G.

1. MARTĀ

Nr. 9 (424)

J. V. STAĻINS

Vēlēšanu rītā

Pilsētās lielās lēnā rītā vējā pland Padomju Savienības un Latvijas padomju republikas karogi. — šodien tie grezno visu Padomju Latviju; gaiši mirdz vēlēšanu iecirkņu ugunis no Bārtas līdz Zilupei, aicinādamas pie urnām simtus un tūkstošus vēletāju.

Lielā un nozīmīgā laikā norit mūsu vietējo Padomju vēlēšanas. Partijas XIX kongresa direktīvām un aicinājumiem tieši pēdējās nedēļas sekojuši jauni kaujinieciski norādījumi kāpināt modrību un atmāskot visus mūsu tautas un cilvēces progresu ienaidniekus, vienlaigi, kādā veidā viņi rīkotos un kā vārdā veiktu savus netiros, katram godīgam cilvēkam pretīgos pasākumus.

Padomju ļaudis atsauca partijas un valdības aicinājumus, atsauca, vēl kvēlāk, vēl apņēmīgāk ledami savos ikdienas darbos, atsauca šodien, gašajā svētku dienā, cieši un nelokāmi vienotā frontē balsodami par tautas izraudzītajiem kandidātiem, par padomju dzīvi, par savu un savu bērnu drošu un laimīgu nākotni.

Un gluži neviļus nāk prātā dzejnieka Friča Rokpeļņa rindas:

Bij rokās ieroči nesen —
Tad uzvara mums ausa.
Jūt tagad roka — bijetens
Tāpat mums cīņā kļausa.

Patiešām — vēlēšanu bijetens mūsu zemē arī ir ierocis, ar kura palīdzību padomju cilvēki satīrīc savus ienaidniekus un izkaro arvien jaunas uzvaras. Padomju tauta to zina, un tāpēc katras vēlēšanas mūsu zemē norit augstā sabiedriskā politiskā pacēlumā, bet visplašākās darbaļaužu masas parāda arvien lielāku aktivitāti vēlēšanu sagatavošanā un realizēšanā.

— Labākos no labākajiem mūsu Padomēs! — tāds šodien ir lozungs, ko lasām ne tikvien laikrakstu slējās un vēlēšanu uzsaukumos, bet kas atradīs

vietu socialisma zemes ļaužu sirdīs un kļuvis par likumu ikvienam no mums.

Nesen, dežurēdams agītpunktā Krišjāņa Barona ielā 14, ievēroju slaidu, gadus astoņpadsmit vecu jauniešu, kas, ienācis uzpostajās telpās, apstājās pie goda vietā iekārtotajām gīmetnēm un nesteigdamies vēlreiz pārlasīja deputātu kandidātu biografijas. Uz jautājumu, vai agītators viņu ar tām vēl nav iepazīstinājis, jauniešis atbildēja:

— Agītators iepazīstināja, bet gēmiēt vēra, ka es šogad vēlēšu pirmo reizi, un man gribas pēc iespējas tuvāk sapazīties ar ļaudīm, par kuriem balsošu.

To lielo uzticību un mīlestību, ko darbaļaudis veltī saviem deputātu kandidātiem, vislabāk laikam gan būs izjutuši tie daudzie visdažādāko profesiju darbaļaudis, sākot ar sirmu augstskolas profesoru, rakstnieku vai slaveņu stachanovietai un beidzot ar studentu komjaunieti, kas, diendienā izpildīdami agītatora pienākumus, bieži apmeklējuši vēletāju dzīvokļus.

Kad agītators Merķeļa ielas trešā nama 10. dzīvokļa iemītniekiem stāstīja, ka viņu vēlēšanu apgabala par Ēģas apgabala Darbaļaužu deputātu padomes deputata kandidat! balotējas rakstniece Anna Brodele, izrādījās, ka nekāda tuvāka iepazīstināšana vairs nav vajadzīga. Vēletāji — Katļajevi un Beļicki, būdami krievu tautības, tomēr bija noskatījušies republikas teatros visas Annas Brodeles lugas, lasījuši viņas stāstu «Marta». — Viņu mēs labi pazīstam, — sacīja Jeļena Beļicka, — un par Annu Juljevnu pirmajā martā balsosim ar prieku! Pasakiet viņai to!

Darbaļaužu aktivitāte šo vēlēšanu sagatavošanā izpaužas arī tajās sirsnīgajās un labajās draudzības jūtās, kas satītija vēletājus ar agītatoriem. Agītaturs katrā dzīvoklī vienmēr bija gaidīts

viens, un gādījis arī tā, kā, dažas dienas neredzējuši savu agītatoru, kas parasti dzeģan bieži un regulāri apmeklē dzīvokļus, vēletāji agītpunktā interesēties, vai tikai cilvēks ne saslimis.

Nekad netrūka klausītāju vēletāju pulcēs, bet par koncertiem, ko biežkoja agītpunkti, gan dažkārt nēdzirdēt piezīmi: — Koncerts jau lēbet ne gluži tā, kā vajadzētu... Tas vēlreiz liecina, ka padomju cilvēku kulturalais līmenis ir cēlies tik ļoti un tik strauji, ka šodien viņus vairs neapmierina mazāk veiksmīgs solists vai deklamators. Viņi prasa, un viņiem ir tiesības prasīt pašu jaukāko, labāko.

Tai pašā jau pieminētajā Merķeļa ielas namā dzīvo invalīde Helēna Kalčeva. Katru reizi, kad viņas dzīvoklī ieradās agītators, aicinot uz sapulci vai citu sarīkojumu, viņa atgādināja:

— Pati jau neaizlēšu, bet lūgumu man tomēr iedodiet. Aizies puikas un pēc tam visu man pastāstīs.

Dažas dienas pirms vēlēšanām šī pati vēletāja bažījās:

— Jūs tikai ar urnu laikus pie manis atnāciet! Negribas taču palikt vēl nenobalsojušai, kad vīrs un kaimiņi ies uz vēlēšanu iecirkni.

Un, lūk, — šodien viņi iet: visdažādāko arodu un vecumu darbaļaudis. Vecākiem pie rokas soļo bērni, kas, paši vēl vēlēšanās nepiedalīdamies, tomēr svētkos negrib palikt mājās.

Pilno karogi, skan muzika un dziesmas, paceltām galvām soļo socialisma zemes ļaudis vēlet deputatus savās Padomēs. Svētku prieks mirdz viņu acīs, droša un stingra ir viņu gaita.

Viņi iet, un labi ir apzināties, ka arī šīs vēlēšanas ir solis uz priekšu, solis uz jaunām uzvarām, uz komunismu, kurp šodien soļo visa padomju tauta — stipra, modra un neuzvarama.

Bruno Saulītis

PSRS Augstākās Padomes Prezidija DEKRETS

par profesora J. Endzelīna apbalvošanu ar Darba Sarkanā Karoga ordeni

Sakarā ar profesora J. Endzelīna Jāni Mārča d. Endzelīnu ar Darb. dzimšanas gadu un atzīmējot viņa bā Sarkanā Karoga ordeni, auglīgo zinātnisko darbu, apbalvo

PSRS Augstākās Padomes Prezidija Priekšsēdētājs N. SVERNIKS
PSRS Augstākās Padomes Prezidija Sekretārs A. GORKINS

Maskavā, Kremli.
1953. gada 21. februārī

LAIMONS PELMANIS

Koncerts vēlēšanu iecirknī

Veltījums deputata kandidātei vijolniecei Līdai Rubenei

Dzīšs klusums zālē,
Prieks mirdz laužu skatos, —
Kā saule sirdīs melodija silda;
Te šodien spēle
Jaunā kandidāte,
Te muzikā skan vēstījums tik cildens.

Par mūsu dzīvi
Stāsta vijolniece, —
Kad atzīstas stīgas viņas pirksti
maigie,
Skiet — vēju glauštas,
Vārpas druvās līcas,
Un zelta putekšņi pie skarām zaigo...

Dzied vijole, —
Skauj skaņas gaišu tāli,
Un skatām dzimteni mēs dāru
rotā, —

Kur bija purvi reiz —
Nu plavās līgo zālē,
Kur smiltāji — mirdz jūra sīdrabotā.

Dzied vijole...
Most kvēlas ilgas sirdīs;
Lai jaunas rūpnīcas aug padomjzemes
āres!
Lai staltas pilsētas
Dun, tūkstoš spuldzēm mirdzot,
Un Volgas spēks plūst visai zemei pāri!

Dzied vijole, —
Sauc muzika pret karu;
Nost nāvēs kalpus, dzīvību kas zaimo!
Lai dūja baltā —
Tautu miera karogs —
Nes vēsti — būs reiz
cilvēks

Mēs balsojam —
Mēs šodien svētkus svinam,
Ceļ piecādī brīvs darbs un brīva
dziesma!

Mēs balsojam par mieru —
Un mēs zinām:
Pār kontinentiem
brīves saule liesmos!

Latvijas Padomju rakstnieku savienībā

Dramaturģijas sekcijas sanāksmē apsprieda V. Vigrantes un V. Sauleskalna lugu «Tauta neizmirst», kas vēstīta drosmīgo Valmieras komjauniešu varonīgajai cīņai pret latviešu buržuāzisko nacionālistu teroru 1919. gadā, kad amerikāņu un angļu interventu tieša ietekmē Latvijas buržuāzija nežēlīgi izrēķināja ar darbaļaudīm — padomju lektāras patriotiem. Šīs tēmas risinājums, pie kuras visumā gan neveiksmīgi, jau strādājuši vairāki dramaturģi, šajā gadījumā lezīmē zināmu soli uz priekšu, jo viens no lugas autoriem — V. Vigrante pati bijusi vēsturisko notikumu līdzdalībniece.

Referenti, Valmieras teātra režisore A. Lāce un rakstnieks J. Grants, atzīstot, ka autoriem izdevies radīt konkrētu lugas sižetu, lezīmēt tajā galvenās darbojošās personas, kas dod pamatu izveidot uzvešanai derīgu darbu, tuvak apstāstās pie trūkumiem, kuri vēl jānovērš. Ja materiāla viena līnija — aržemju interventu un buržuāzisko nacionālistu atmaksājums — apmierina, tad to nevar teikt par varonīgo komunistu un komjauniešu tēliem, kuri jāraksturo daudz dziļāk un spilgtāk, parādot viņus darbībā, atklājot viņu idejiskā stipruma un morālā cildenuma būtību. Pagādām lugu trūkst arī grodāka konfliktu sarežģījuma, pretējo nometņu sadursmju cēloņsakarīga risinājuma, kas mazinā sīzeta dramatisko kāpinājumu. Pozitīvo tēlu raksturojums, kā arī viņu rīcībā un valodā jāatbrīvojas no deklarativiem, nepārīlēcinošiem vīlciem. Lugu ir daudz tiri informatīva materiāla, kas jāpārkausi mākslinieciskā traktējumā, tad no vēsturisko notikumu hronikas izveidoies drama, kura ar saturu un tēlu vispārīgā skatītājiem sniegs iespējamo Valmieras varonīgo komjauniešu cildinājumu.

Jaunatnes teātra pārstāve L. Baumanē prasīja, lai autori skaidrāk lezīmē komunistu Leimerta un komjaunietes Soldavas galveno lugas varoņu — lomu pārējo komjauniešu organizēšanā un audzināšanā.

Z. Grīva, norādot, ka lugal par Valmieras komjauniešiem jābūt lugal par Latvijas komjauniešu 1919. gada un vēlākām cīņām visumā, ieteica autoriem radoši un drosmīgi vispārināt vēsturi-

kos faktus, bet A. Brodele — ievērojot izvēlētās tēmas ltelumu — dziļi pārdomāt lugas kompozīciju, lai tās ainas loģiski un organiski izaugtu viena no otras, lai līdzī notikumiem augtu un pārveidotos arī personāži. J. Vanags prasīja, lai lugas finālā būtu redzami spēki, kas turpina cīņu par Padomju Latviju.

Runātājs konstatēja, ka teātru kolektīvi līdz šim autoriem daudz palīdzējuši, un, turpinot šo sadarbību, rezultāti neizpaliks.

Prozas sekcija J. Niedre un E. Damburs referēja par jaunā rakstnieka Raimonda Pormāla plašāka apmēra stāstu «Sabrūkums», kurā notēlots fašistiskās okupācijas laiks Padomju Latvijā, hitlerisko lebrucēju un latviešu buržuāzisko nacionālistu vardarbības un noziedzības pret Latvijas tautu Tēvijas kara gados. No stāsta redzams, ka R. Pormāls ir jauns talantīgs prozaiķis, kas prot konkrētu dzīves materiālu leveidot sižetiski spriegā vēstījumā. Tomēr viņa darba mākslinieciskais līmenis viscaur nav vienāds: blakus veiksmīgi uzrakstītiem nodaļām ir arī tādas, kurās notikumu un tēlu raksturošanā autors gājis pa vieglākās pretešības ceļu. Lai arī stāsts «Sabrūkums» jau savā tagadējā veidā pelna ievēroību, pirms publicēšanas autoram pie tā vēl jāpstrādā kopā ar redaktoru. Pretstatā fabrikanta Calbes ģimenes, tautas lelnādnieku mērķu un nodomu sabrukumam autoram stāsta otrā pusē spēcīgāk jāpārāda pagrīdes cīņitāju — Padomju Latvijas patriotu tēli.

Debatēs runāja V. Meļņovskis, A. Imermanis, A. Vējāns u. c., atzīstot, ka jaunajam autoram sniedzama vajadzīgā palīdzība, ka viņa stāstu ar interesi uzņems lasītāji.

Vērtīgus norādījumus autoram, kā panākt stāsta noslēguma daļas pilnskanīgu izveidojumu, izteica A. Sakse. Bez tam viņa konstatēja, ka R. Pormālim, stāstu pārstrādājot, jāatbrīvojas no dažām naturalistiskām ainām, vairākām neveiklām, nepārīlēcinošām personāžu situācijām, izteiksmes līdzekļos izvalroties no pārspīlējumiem un valodas paviršībām. Sos trūkumus R. Pormālim ir pa spēkam izlabot, jo viņš sevi parādījis kā jaunu rakstnieku, kas grib un spēj nopietni strādāt.

Lasītāju konference kolchozā

Rosīgi kolchoznieku vidū strādā Doles ciema bibliotēka (vadītāja b. Šķobe), kādēļ interese par labu padomju grāmatu lasītājos šeit nemitīgi aug.

Nesen bibliotēka Doles ciema klubā bija sarīkojusi lasītāju konferenci par G. Nikolajevs romanu «Plauja». Kā referenti, tā arī runātāji debatēs — vietēja zvejnieku kolchoza «Sarkanais daugavietis» uzskaitvede b. Plostiņa, kolchoza «Darba balss» bērnu dārza vadītāja b. Dzirkale, Doles ciema padomes priekšsēdētāja b. Anckalniņa un citi, runājot par partijas un komunistu izšķirēju lomu un komjauniešu uzdevumiem kolchozu lektāras tālākā izveidošanā un nostiprināšanā, romanā «Plauja» skatās problēmas konkrēti attiecināja uz darbu un dzīvi Doles kolchozos.

— Lasot šo romanu, — teica kolchoza «Darba balss» I brigades brigadieris b. Stange, — mēs redzam, cik daudz mums vēl jāstrādā, lai mūsu kolchozs kļūtu tāds, kāds ir rakst-

nieces tēlotāis kolchozs «1. Maijs». Tur darbojas cieši saliedēti un draudzīgi kolektīvi, kuru uz panākumiem virza kolchoza valde, partijas organizācija, Mums, turpretim, vēl bieži gādās, ka kolchoza valde, partijas pirmorganizācija un pat atsevišķas brigades strādā uz savu roku.

Dzīvas debates izraisījās arī par romanā skartajām ģimenes attiecībām, par to, kādai jābūt padomju ģimenei. Kolchoza «Darba balss» putnkope b. Spriešle uzsvera darba līelo audzi-nošo lomu padomju cilvēku dažādu sadzīves jautājumu atrisināšanā.

— Ar lielu interesi es izlasīju romanu «Plauja», — viņa teica, — un jūtu, ka šī lieliskā grāmata daudz dod manai dzīvei un darbam.

Lasītāju konferences dalībnieki vienprātīgi izteica domu, ka līdzīgas parunas par izcilākajiem padomju literatūras darbiem jāriko vēl biežāk.

J. Kalns

Ierosinošs rakstu krājums

IGNATS MUIZNIEKS

Liels, pagaidām vēl pilnībā nenovērtēts, ir tas ieguldījums padomju kultūras apcirkņos, ko devis Andrejs Upīts savā mūža septiņdesmit piecos, vairāk nekā piecdesmit literārā darba gados. Pie tam tas arvien vēl palielinās, jo sirmāis meistars nepārtraukti turpina strādāt, viņa spalva šķīļ jaunus domu un atziņu ugunus, rada jaunus mākslas bagātības.

Nesen iznākušais literāri kritisku rakstu krājums «Tautas rakstnieka Andreja Upīša 75 gadi» ir labs un arī daudzējādā ziņā sekmīgs mēģinājums sniegt virkni apceru par pašu svarīgāko A. Upīša dzīvi un darbos. Tajā ievietotos materiālus devuši rakstnieki un literatūras zinātnieki: J. Sudrabskalns, K. Ozoliņš, V. Lācis, Fr. Rokpelis, A. Balodis, K. Zelinskis, M. Kalve, E. Sokols, I. Bechmane, A. Vilsons, K. Kundziņš, M. Gaile, A. Grigulis, A. Valeinis, K. Krauliņš, M. Saule-Sleina un K. Egle.

Krājuma sastādītāji un redkoleģija centušies autoru uzmanību pievērst svarīgākajām problēmām A. Upīša daiļradē, par kurām vēl runāts ļoti maz vai kuras pat nav nemaz skartas. Krājumā ievietotie raksti ierosina, daudzos jautājumos lenes lielāku skaidrību, rosina radošāk izpētīt izcilā tautas rakstnieka dzīvi un darbību.

Pie materiāliem, kas papildina A. Upīša biogrāfiju, jāpieskaita nozīmīgi atmiņu notējojumi, pirmā kārtā V. Lāča «Divas tikšanās», kurā siltos vārdos pastāstīts, cik daudz savā laikā vēl jaunajam rakstniekam V. Lācim palīdzējis Andrejs Upīts gan ar savām grāmatām, gan arī ar personīgu padomu. Fr. Rokpelis un A. Balodis atmiņu ziņējumos redzam A. Upīti Tēvijas kara gados Kstiņā un Maskavā. Arī daudzos citos krājuma rakstos bagātīgi ietilpinātas biogrāfiskas ziņas, kas jo spilgti liecina, ka A. Upīts vienmēr ir bijis kopā ar darba tautu, pašatdedzīgi un varonīgi cīnījies par tās vajadzībām un interesēm.

Nozīmīgs ir A. Vilsons apcerējums «Buržuāziskās Latvijas atmaksājums Andreja Upīša prozā». Autors uzsver galveno, kas saistīts ar buržuāziskās viltus demokrātijas kritiku daudzos A. Upīša romanos, kuros mākslinieciski spēcīgā ziņējumā atmaksoti latviešu buržuāziskie nacionālisti, «patrioti», kas pārdeva Latviju un tautas intereses jebkuram svešzemju imperialistam, vienai — angļu vai amerikāņu, vai vācu, lai tikai varētu saglabāt savas šķiras kundzību pār darba tautu.

Jaunradoši piegājuši izvēlētajai temai I. Bechmane rakstā «Revolucionārās kustības atspoguļojums A. Upīša darbos», tāpat arī K. Kundziņš un M. Gaile, analizējot A. Upīša dramaturģiju, A. Grigulis apcerējumā par Andreja Upīša publicistiku. Mums šie nav iespēju tuvāk aplūkot katru no šīm un vēl citām apcerēm, lai gan pēc nozīmības tās to pelna.

Soreiz apstāsimies galvenokārt pie dažām jaunām problēmām, kuras ierosina recenzējamais krājums.

Līdz šim latviešu padomju literatūras kritiķi un pētnieki Mārtiņa Robežnieka tēlu romanu virknē «Robežnieki» līdz romanam «Ziemeļa vējs» uzlūkoja par revolucionāra paraugu, par pilnīgi pozitīvu tēlu. Kritiķi bija ieviesies aplams uzskats apskatīt atsevišķi tos šis romanu virknes darbus, kuros Mārtiņš Robežnieks parādīts kā revolucionārs, bet romanos «Jāņa Robežnieka pārnākšana» un «Jāņa Robežnieka nāve», kuros Mārtiņš kļuvis par renegātu — pilnīgi atrauti, kā pavisam citu darbu. Piemēram, K. Krauliņš kādā savā apcerējumā saka: «Mārtiņa Robežnieka līnija 1905. gada revolūcijas laikā ir skaidri un noteikti proletāriskā revolucionāra līnija. Viņš ir pakrītisks, bet nav svarīgs. Tāpēc nekādā ziņā nav pārīlēcinoši, ka Andrejs Upīts to vēlākos romanos rāda kā tipisku oportunistu, tipisku sīkpilsoni buržuāziskās Latvijas laikā.» (Krājuma «Tautas rakstnieks Andrejs Upīts», 349. lpp., 1947. g.) Jaunajā rakstu krājumā K. Ozoliņš pierāda pilnīgi pretejo. Viņš saka: «Revolūcijas vētras Mārtiņš nevarēja neiet kopā ar revolucionāro masu. Nonācis ar strādnieku šķiru vienās pozīcijās, viņš drošsirdīgi cīnījās kā tās kareivis un pat komandieris. Bet jau tad saskatāms Mārtiņa

liberalisms, nenoteiktība un pat mēģēvistiski uzskati» (12. lpp.). Talak savā apcerējumā šo savu domu K. Ozoliņš izvērs šādi: «Abi šie notikumi — Mārtiņa nodevība un Jāņa grimšana un nāve — no pirmā acu uzmetiena it kā pārsteidz un mulsina un likusi pat vienam otram «kritiķim» teikt, ka «dzīvē tā nenotiek», ka šajos romanos Mārtiņa tēls neesot reālistiski atrisināts» (turpat). K. Ozoliņš pierāda, ka dzīvē tā notika, ka buržuāzija uzpirka un bija spējīga uzpirkt arī Mārtiņu, kuru Upīts nemaz nav tēlojis kā absolūti nemaldīgu. Jauno vērtējumu geismā redzam, cik kļūmīga ir bijusi dažu kritiķu neapvaldītā jūsmošana par Mārtiņu kā ideālu revolucionāra tēlu. A. Upīts kā liels mākslinieks un dziļš realists pats savām acīm bija redzējis ne vienu vien Mārtiņam līdzīgu revolucionāru, kuru buržuāziskās Latvijas apstākļos uzpirka buržuāzija. Arī I. Bechmane savā apcerējumā atzīst, ka 1905. gada revolūcijas atēlojums «Ziemeļa vējs» cieš no tā, ka tur nav īsta konsekvēnta proletariāta cīņitāja tēla. «Mārtiņš Robežnieks, — saka autore, — vēl tikai veidojas par tādu» (173. lpp.). Tomēr jautājums par Mārtiņa Robežnieka tēlu krājumā palicis līdz galam neatrisināts, jo sastādītāji to atstājuši lasītāju ziņā. Piemēram, K. Zelinskis savā apcerējumā hezglas sajusminās par Mārtiņu un nostāda to līdzās M. Gorkija veidotajiem Andreja Nachodkas un Pavla Vlasova tēliem (48. lpp.). Dažas rindīņas tālāk K. Zelinskis par Mārtiņu secina, ka tas, izsakoties Gorkija vārdiem, esot varonis «ne uz stundu, bet uz visu dzīvi». Te nu skaidri izmanāms kritiķa tieksmi nērkāties ne ar romāna autoru, ne ar dzīves patiesību, bet censties uzliet savu gatavo spriedumu. Jau šodien ir pilnīgi skaidrs — daudzi līdzšinējie Mārtiņa Robežnieka tēla vērtējumi ir bijuši neizsmēloši un nepareizi. Jautājums tagad jāpārskata jaunā griezumā, ņemot vērā buržuāziskās Latvijas tipiskos apstākļus. Jau tuvākā laikā par šo problēmu vajag organizēt plašāku diskusiju, lai K. Ozoliņa ierosināto domu ieviestu literatūras praksē.

Viens no galvenajiem jautājumiem, ko vairākos savos darbos izvirza A. Upīts un kuru rakstu krājumā aizstāv un popularizē daži autori, ir proletāriskā realisma problēma, kā arī sociālistiskā realisma jauns vērtējums. Apceres «Realisma aizstāvja pozīcijas» autors K. Krauliņš, komentējams A. Upīša izvirzīto teoriju par proletāriskā realisma, saka: «Upīts, literatūras vēsturē un teorijā ieviesdams proletāriskā realisma jēdzienu, izdara vēl vienu svarīgu pakalpojumu padomju literatūras kritikai — parāda, ka arī realisms var būt revolucionārs un, salstoties ar proletariāta cīņu, tas nepieņemotī top revolucionārs. Tā Upīts galīgi sagrauj katīgos uzskatus, ka viss, kas sociālistiskajā realismā revolucionārs, uz nākotni vērstis, ar masu traukams saistīts, nāk no revolucionārā romantisma» (398. lpp.). Ir vērts še atcerēties pašā A. Upīša vārdus: «Sociālistiskais realisms nav komposts, ne konglomerāts, ko var atkal saskaldīt sastāvā elementos un katru par sevi aptaustīt. Tas tāpēc ir tik spēcīgs, ka visi bagātīgie pagātnes mantojumi iekusuši tajā, organiski savienojušies par nekad nebijušu, pašā būtībā jaunu, visaugstāko realisma veidu, ko izradījuši sociālistiskā tēkarta, padomju dzīves, Lepina-Stalīna partijas izaudzētais cilvēks un sociālistiskā tauta». Un jāsaka, ne mazums neveiksmju jau piedzīvots mūsu literatūras praksē, kad rakstnieks novirzījies no veselīgi realisma mākslas principiem. Tas jo spilgti izpaužas pēdējo gadu latviešu padomju dzejā, kurā sāk ieviesties kaitīgā izvairīšanās no dzīves materiāla, no konfliktiem — un ieslēgšana vieglā romantišķā jūsmošānā. Strīdi un diskusijas par to, vai romantisma terminoloģija izlietojama vai ne, nav nekādā formāli sofistiskie strīdini. Jautājumu A. Upīts nostādījis ļoti as: un principiāli, kam ir ļoti liela nozīme rakstnieku praktiskā darbā un kas palīdz labāk izprast un realizēt partijas dotos norādījumus, atgādina rakstniekiem un kritiķiem atēlot māksla istu, nesagrozītu, romantiski neapzīlvurotu dzīves patiesību.

K. Ozoliņš savā apcerē pareizi norāda, ka A. Upīts nav pietiekami novērtēts kā dzejnieks. Ka tas tiešām tā, to apliecina arī nupat iznākušā antoloģija «Latviešu padomju dzeja», kura nav uzņēmis neviena A. Upīša dzejoli. Visiem taču zināma, ka savā ilgajā

darbībā A. Upīts laiku pa laikam pievērsies arī lirikai. Tēvijas kara gados viņš publicēja virkni aktuālu dzejoļu. Bet vēl svarīgāks A. Upīša ieguldījums latviešu dzejā ir viņa agrākos gados sarakstītie dzejoļi un atsevišķi lielāka apmēra dzejas darbi, piemēram, dzejojums «Pietais cēliens».

Andreja Upīša kā liela satirika vietu latviešu literatūrā uzsver vairāki autori. V. Valeinis vispusīgi raksturo A. Upīša satiras lomu un nozīmi. Pārskatot mīzīgo A. Upīša paveikumu satiras lauka, neviļus jāpadomā par šīs dienas latviešu padomju literatūras zināmu nevarību satiras žanrā. Ir taču sen laiks pa istam sākt mācīties no A. Upīša, kā jāraksta satiriskais romāns, komēdija, fabula, satiriskais stāsts un publicistika.

Krājumā dažādās variācijās ieskanas prasība: «Valodniekiem un literatūras vēsturniekiem A. Upīša valoda ir bagātīgs studiju materiāls, kur jo gaiši redzamas mākslinieciskā spējas padarīt valodu par spējīgu idejiskās cīņas, lerocī» (301. lpp.). Tas viss ir ļoti pareizi. Taču, izstudējis krājumu, lasītājs jūtas vīlies, jo sastādītāji un atsevišķo rakstu autori vairāk gan jūsmo par lielā meistara valodu un stilu, bet samērā maz nodarbojas ar šo problēmu pētīšanu un konkrētu analīzi. Ierosinošs šai ziņā ir M. Saules-Sleines raksts «Daži vērējumi par valodu un stilu Andreja Upīša romanā «Plaša mākonos». Tomēr šī apcere ieturēta pārāk akadēmiskā stilā. Autore rūpīgi savā kust materiālu, viņa galvenokārt konstatē un uzskaita, pārāk daudz nodarbojas ar attiecīgu vārdu izšķirošanu pēc gramatikas vai kādas stilistikas pazīmes, mazāk cenšas izsvērt un izanalizēt šī vārda emocionālo pusi, tālānību un citas īpašības, tāpēc viņai arī neizdodas pienācīgi atklāt A. Upīša valodas bagātības īsto būtību. Dažviet autore tikai apgalvo, un izvēlētie piemēri viņas apgalvojumu pat pietiekami neapstiprina. Arī Mirdza Gaile savas apceres īpašā nodalījumā «Mākslinieciskā meistariība Andreja Upīša turiskās tragedijas» diezgan maz nodarbojas ar pašu meistariības būtības atklāšanu, bet galvenokārt aprobežojas ar vispārīgiem, vispusējiem apgalvojumiem, kuri ir gan pareizi, bet dziļāk neatsedz A. Upīša mākslai piemītošo vienreizīgumu, neanalizē ne stilu, ne kompozīciju. Kā pretstats šiem apcerējumiem stādāms K. Zelinska raksts «Andreja Upīša realisms», kurā autors formas jautājumus mēģina apskatīt ciešā sakarībā ar saturu, kas ir nedalāmi. Diezgan sīki K. Zelinskis analizē arī A. Upīša papēmienu veidot cilvēku raksturus. Arī E. Sokols, apskatīdams romanu «Plaša mākonos», sniedzis visai rūpīgu satura un mākslinieciskās formas analīzi. Krājums liecina, ka viena daļa mūsu jauno literatūras zinātnieku raksta ne tikai pārāk «akadēmiski», vienaldzīgi, bet arī neprot popularā, saistošā veidā analizēt mākslas darbus.

Pavisam nepieļaujami, ka krājuma sastādītāji nav pamanījuši dažas ļoti rupjas kļūdas. Piemēram, 47. lappusē K. Zelinskis A. Upīti un J. Raini dēvē par «progresīviem» rakstniekiem. Vai tad «Vētras sējas», «Klusās grāmatas» un «Robežnieki» autoriem varam dot tikai mēreno «progresīvo» rakstnieku apzīmējumu? Ja jau J. Rainis un A. Upīts nebija revolucionāri rakstnieki, tad jāautā, kas tad tajos gados tādi bija? Pavisam nesaprotams ir šāds teikums: «Tomēr reakcionārās (pasvītrotjums mans — I. M.) pagrīdes darbība vācu okupācijas laikā darbā «Zem naglotā papēža» nav pietiekami atsegta» (180. lpp.). Autors laikam pārteicies, vai arī te ir iespējams kļūda!

Visumā, kā to jau norādījam, iznākušais rakstu krājums ir spīgtu ierosinājumu, radošas iniciatīvas caurstrāvots. Padomju Latvijā publicistikas un literikas žanrā grāmatas ir ļoti reta parādība. Jāsaka, ka šo žanru pietiekami neveicina un neatbalsta. Recenzētais rakstu krājums ir dāvana ne vien Andrejam Upītim viņa dzimšanas 75 gadu svētkos, bet arī daudzajiem tūkstošiem viņa lasītāju. Tas vēlrēz parliecina, ka republikas rakstnieku un literatūras zinātnieku kolektīvos ir spējīgi mākslas publicisti un kritiķi, kas var veikt lielus un atbildīgus uzdevumus, ja vien viņu darbus praktiski organizē.

Svarīgas problēmas nepareizs atrisinājums

Padomju māksla ir viens no līdzekļiem, kas palīdz audzināt komunistiskās morales cīlēnās īpašības, celt padomju sabiedrības kultūras līmeni, kas, saskaņā ar bēdru J. V. Staļina ģenālo norādījumu, ir viens no galvenajiem priekšnoteikumiem pārejai no socialisma uz komunismu.

Pozitīvos mākslas tēlos atklājot jau-
 na tipa cilvēkus visā viņu cilvēciskās
 cīņas diženumā, rakstnieki un aktieri
 palīdz veidot padomju ļaudis raksturus
 un tīkumus, kas brīvi no kapitalistiskās
 pasaules trūmiem. «Realistiskās māks-
 las spēks un nozīme ir tā, ka tā var
 un tai vajag saskatīt un parādīt vien-
 kādā cilvēkā garīgās īpašības un tips-
 kādus pozitīvus rakstura iezīmes, radi-
 spīgtu, maksimāli cisku šā cilvēka tēlu,
 kas būtu atdarināšanas cīņās paraugs
 ļaudim». — partijai XIX kongresā
 tēla biedrs G. M. Malenkovs.

No tā izriet dramaturģa un teatra
lielā atbildība par idejām, kuras tie
grib aizvadīt līdz skatītājam, par iz
rādes iedarbību, par domām, jūtām un
tieksmēm, kas modisies skatītājam, at
stālot teatra zālī.

LPSR Valsts Akademiskais Dramas teātris parādījis A. Arhuzova dramu «Taņa». Drama iestudēta jaunā variantā, pēc ievērojamiem autora izdarītiem labojumiem.

Kas tad ir A. Arbuzova lugas galvenais saturs?

Autors spraudis mērķi parādīt, kā sairst cilvēka ideāli, ja viņš zaudē saīstus ar apkārtējo dzīvi, aiziet no kolektīva, ieslēdzas savā ierobežotajā pasaulītē un, no otras puses, kā darbā, dzīvojošot un strādājot kopā ar padomju lauku kolektīvi, top jauns cilvēks.

Šīs idejas dramatiskam iemiesojumam veltīti visi autora pulkņi.

Pali par sevi šī ideja laba, pareiza. Komunistiskās morales problemām. Jautājumam par personīgā attieksmēm pret sabiedrisko mūsu dienas ir izcilī svarīga nozīme. Visiem zināms, ka partija veic milzu darbu, lai stiprinātu priekšzīmīgu padomju ģimeni. Atbalstī šo darbu, ar savu daiļradi palīdzēt tautai kapitālisma «dzimumzīmes», mācīt cilvēkiem pareizi veidot savu dzīvi, — tas ir cildens uzdevums dramaturgam.

Taču, izvirzījies svarīgu un aktuālu problēmu, A. Arbuzovs nav spējis to realistiski pareizi ietvert mākslas tēlos. Vairāki drāmas varoņi rīkojas neatbilstoši paša autora radītajiem raksturiem. Cilvēkus, kurus drāmas dramaturgs gribējis izēlot par pozitīviem, krietniem, skatītājs uztver kā negatīvus, jaunos, neuzticību, pat antipātiju modinošus. Tādēļ arī svarīgās problēmas atrisinājums iznācis nepareizs, drīves īstenībai neatbilstošs, noved pie aplamām secinājumiem, sludina melīgu morāli.

Dramas darbība aptver četrus gadus ilgū laika posmu, kurā lūgas varone Taņa, izgājusi complicētas dramatiskas situācijas, izaug par glūzi citu cilvēku.

Pirmajā ainā autors uzzīmē Taņas šauro, ierobežoto pasauli. Taņa dzīvo tikai ar savas ģimenes interesēm. Viņa nīl viru tik stipri, ka atstāj mācības institūtā, kaut arī līdz tā beigšanai policis tikai gads. Savu jūtu apreibināta, ne par ko citu neinteresēdamās, viņa zaudē visas saites ar apkārtnējo pasauli.

Notēlojis tādu ainu, A. Arbuzovs
uzskata, ka tas ir pietiekami stingrs
pamats turpmāko drāmas notikumu ri-
sināšanai. Autors gribējis parādīt, ka
Tapas vīrs, jaunā talantīgā inženiera
Hermana Balašova acīs Tapā tādēļ sāk
zaudēt tāda cilvēka nozīmi, kurš sa-
biedrības dzīvē ieņem zināmu vietu, ka
Hermanis sāk pierast pie savas sievas
pārvēršanās par cilvēku bez jebkādam
patstāvīgam interesēm. Talākās sekas
ir tādas, ka zūd cieņa un mīlestība uz
sievu un, sastapis citu sievieti, kura
strādā, dzīvo sabiedrisku dzīvi, ir pat-
stāvīga, Hermanis sāk domāt par so-
cītu sievieti kā par ideālu, kas spēj
vīram dot to laimi, ko nav spējusi
sleja.

Situacija pilnīgi reāla. Tādi gadījumi ir. Un autors uzdevums bija arīsināt šo situāciju pareizi, pareizi no-
mest, padomju morāles viedokļa, no-
dzīju un godīgu cilvēcisku attieci-
viedokļa, ar mākslas tēlu spēku nos-
dīt jebkuru padomju cilvēka morāles
principiem neatbilstošu rīcību.

So uzdevumu A. Arbužovs nav veicis. Viņš nav spejis atsegt psiholoģisko procesu dzīlēs, pamatot personāžu rīcību un tās radītos sāpīgos rezultātus.

Visā lūgā autors cēnsas iztēlot Hermani par pozitīvu varoni, par pirmrindas cilvēku, liekot viņam būt par pretstatu Taņai. Bet šā pirmrindas Hermana un atpaukošās Taņas pretstatā nav. Mūsu priekšā ir laimīga jauna ģimene, Hermanis mīl Taņu un ir apmierināts ar viņas dzīves veidu. Nekādas nopietnas nozīmes te nav divām īk šā starp citu izteiktām piezīmēm: «Val tu... val tu nenozēlo, ka pamesti institutu?» vai arī: «Zēl, ka tev nav nekādu draugu...» Nopietnu sadursmi starp Hermani un Taņu autors nav parādījis. Tādas arī nemaz nav bijis.

Vel vairāk. Tagu neuztveram kā aprobežotu, pārāk vienpusīgu cilvēku. Vīpa ir visal daudzpusīgs cilvēks — medicīnē, pianistē, rasētāja. Vīpas dzīves uztvere ir bagātāka nekā pārējiem vīpas apkārtnes cilvēkiem. Vīpas aizņemšanu no sabiedriskās dzīves tādēļ var uztvert vienīgi kā kļūdu, jaunas, dzīves priecības, vieglī aizrautības gļēvītes kļūdu. Šīs kļūdas izlabošana bija viņu cilvēku pienākums. Bet drama šādu cilvēku nebija, un Tapa līdz pareizai dzīves izpratnei nonāk viena, nepelnīti smagu personīgu pārdzīvojumu ceļā.

Tādēļ cilvēki, kas atrodas ap Taču, zaudē savu pozitīvo oreolu. Īpaši par Hermani rodas iespaids, ka viņam ir vienaldzīgs sev tuva cilvēka liktenis. Toties Tača ir simpātiska ar savām spēcīgajām un dziļajām jūtām, ar pašai līdzīgu, gatavību uzpurēties mīļotā cilvēka labā. Viga ir plevīglīga tieši ar to, pret ko ar Hermana vārdiem iebilst autors, tieši ar spēju savas intereses apvienot ar tuva cilvēka interesēm.

No tā ir tikai viens secinājums. Hermaņa aiziešana pie Samanovas ir neaizsargājams solis. Šo secinājumu vēl pastiprina tas, ka Samanovas labas īpašības autors parādījis daudz bālāk nekā Tapas plevilcību. Ar mierīgu sirdsapziņu dramaturgs saārda jaunu ģimeni (kurai ir visas iespējas kļūt par labu ģimeni), pat nemēģinādams parādīt un pierādīt, ka šī sairšana bijusi nepieciešama vai neizbēgama. Tāds viedoklis neatbilst mūsu morāles principiem.

Autora otra klūda 'Ir tā, ka grūto
izaugsmes, savas klūdas apzināšanās
un izlabošanas ceļu viņš liek Tapaļ
nostalgāt vienai pašai: lugal tikpat kā
nav sabiedriskā fona. Uzstādījis per-
sonīgā un sabiedriskā problemu, au-
tors pats šo sabiedrisko alzmirsi.
Dramā dzīvo un darbojas no apkār-
tējās tēlās dzīves atrauti vienpatņ.

Protams, var rakstīt arī tādas lugas, kuru centrā ir varoņu personīga dzīve, bet tai jābūt apkārtējās dzīves impulsu caurstrāvotai. Visā lugas darbības laikā personāži var atrasties mājās, bet šajos cilvēkos vajag just apkārtējās dzīves, kolektīva elpu,

la ietekmi. Si apkārtējās lielās dzīves
ēipa rada priekšstatu par attēlotajiem
cilvēkiem. Un tieši tās nav A. Arbu-
zova dramā. Tās nav ne tikal attiecībā
uz Taču, bet arī attiecībā uz pārējiem
personāžiem. Uzdāsim vienkārs-
mū apstākļos pavisam parastu jautā-
jumu: vai Tača ir komjauniete? Un
Hermanis? Kāda ir viņa sabiedriskā
seja? Uz šiem jautājumiem, šķiet, ne-
spēs atbildēt pat pats autors. Redzam,
ka, iestēdzies savu varoņu personi-
go attiecību lokā, A. Arbuzovs izmetis
tos no vides, kurā dzīvo un darbojas
visi padomju ļaudis. Dramā attēlotajos
notikumos pilnīgi trūkst partijas ie-
tekmes, komjaunatnes un citu sabied-
risko organizāciju ietekmes, te vispār
trūkst apkārtnes ietekmes. Tādēļ attē-
lotajiem notikumiem nav realistiska
fona. Dramā nav cilvēka, kas būtu pa-
mācījis Taču, novērtējis notikumus.
Varbūt tādēļ arī varēja atgadīties, ka
Tača ilgu laiku bija pilnīgi aizmirsta,
vientuļa, izmesta no dzīves. Varbūt
tādēļ Tačas pāraugšana notika nevis
saskarē ar cilvēkiem, šīs saskares re-
zultātā, bet personīgā dramā?

Tas, ka autors nav devis tiešu un principālu novērtējumus katram no saņemtiem varoņiem, vēlreiz paskaidro, ka viņš nav spējis atrisināt uzstādīto problēmu, bet atstājis to pašplūsmā. Tāpēc iznāk, ka, parādot to iekšējo gandarījumu, ko Taņa iegūst pašizlīdzīgā darbā, A. Arbuzovs šim gaišajām sejtām pievieno kaut kāda tukšuma, vilšanās noskaņu. Taņa taču saka Ignatovam, ka jūtas esot iluzija, neprāts.

Bez degsmes uzrakstīta pēdējā aina, kad gadījuma dēļ Taņa nokļūst Hermana jaunajā ģimenē. Autors jau ir pētelis, ka Taņa turpina mīlēt Her-

DZIDRA DIMPENA

---

mani. Dažas dienas pirms šīs tikšanās viņa atzīstas Ignatovam, ka braukusi uz Sibīriju ar slepenu cerību uz satikšanos, turklāt viņa baidās no šīs satikšanās, baidās par sevi. Taņas lektējais saspīdinājums pārņem arī skatītājus. Viņi satraukti gaida šo satikšanos. Kad tā ir notikusi, tad tās sausums un savļipotības trūkums liek apšaubīt visas šīs situācijas patiesīgumu. Te vēl jāpiebilst, ka attiecības starp Taņu un Samanovu (jau kā Hermaņa sievu) atcelotas dzīves īstenībā pilnīgi neatbilstoši.

So trūkumu dēļ A. Arbuzovs nav varējis pabeigt Tapas tēla attīstību, nav spējis pārliecinoši parādīt, kur īsti viņa ir nonākusi.

Jau atzīmējām, ka citi lugas tēli izveidoti vājāk nekā Taņa. Piemēram, Hermanis. Mums nav iespējas dzīlāk iepazīt viņa iekšējo pasauli, viņa sabiedrisko seju. Attiecībā uz Hermana darbu dzirdam tikai Taņas un Micheļa slavas dziesmas par viņa genialitāti. Zināms tikai, ka viņš izgudrojis jaunas konstrukcijas zemes smēļņu. Kā viņš to sasniedzis, kādus pūlilus tas prasījis? Izrādās — nekādu pūlību nav bijis. Hermanis pats saka Samanovai: «Pēc izglītības esmu inženieris-geologs, konstruktora darbs pie zemes smēļņa tikai tā — laimīga ideja!» Autora neļaimē ir tā, ka Hermanis iznācis tāds pats vienpatis kā pārējie personāži. Tas pasvītrot, cik nepareizs ir mēģinājums nosaukt Hērmani (kā radošu cilvēku) pretī Taņai.

Bet varbūt autors visu uzmanību koncentrējis uz Hermaņa personīgajām attiecībām ar Taču un Samanovu? Varbūt, ka tā viņš realizē savas lūgas pamatideju? Taču, pavērojot uzmanīgāk, redzam, ka attiecībās ar Taču viņš ir cietsirdīgs un egoistisks cilvēks. Pret Tačas aiziešanu no institūta viņš izturējies viecaldzīgi, nav izpildījis savu vārdu un drauga pienākumu. Vēl vairāk. Viņu vispār maz interesē Tačas dzīve, viņš pat sludina kaut kādu viltus morāli. Savai sievai, sievietei, ko mīl, viņš saka: «Redzi, māsīnī, ka mums katram dzīvē vajadzīgs arī kaut kas «savs, personīgs» vai arī «Bēti tu taču nēvari vienmēr dzīvot tikai manū dzīvi... Tas ir garlaicīgi...» Ar to autors grībējis parādīt Hermaņa neapmierinātību ar sievas dzīves veldu. Taču iznācis savādāk. Viņš nevis cenšas apvienot ģimeni ar kopīgām interesēm, neatbalsta, nevirza savu sievu, bet gan sludina kaut kādas atsevišķas, savas dzīves nepieciešamības. Skaidrs, ka šķīvenam ģimenes loceklim jābūt ieinteresētam savā darbā, visās sabiedrības dzīves notikumos. Bet tās nav šķirtas intereses. Tomēr, lūk, Hermaņa «personīgās» intereses liek viņam sākmā mānīt sievu sīkumos (ejot uz tīkšanās ar draugiem, viņš saka, ka viņam darīšanas sakārā ir projekti), bet vēlāk krāpņ arī pavisam nopietnās lietās, virsīšķīgi un nopietni neatzīstoties Tačai, ka viņš iemīlējis Samanovu.

Hērmaņa egoisms izpaužas arī tur, ka savu personīgo laimi viņš stāda pāri visam. Atbildot uz viņa atziņanos mīlestībā, Samanova Hermanim atgādina, ka Tapu taču viņu ļoti mīl. Ko tad uz to saka «labais» Hermanis? Lūk, viņa vārdi: «Tātad, pēc jūsu domām, man jāatsakās no laimes, tādēļ ka...» Tādi Hermani, bez šaubām, dzīvē atgādās, bet mēs kategoriski leibilstam pret to, ka viņus iztēlojam par varoņiem. Mūsu socialistiskās sabiedrības pirmindas cilvēks nedrīkst savas personīgās intereses stādīt augstāk par visu pārējo. Bet autors visā lūgā nav atradis neviena vārda Hermana rīcības nosodīšanai vai vismaz novērtēšanai. Autors pat piedod Hermanim to, ka pēc Tapas atzīšanas viņš nevienu reizi nopietni nav mēģinājis atrast sievu, uzzināt viņas atzīšanas iemeslus. Varbūt ar Tapu notikusi kāda nelaime? Hermani tas neinteresē. Viņš steldzas uz Sibīriju, lai sāktu kopdzīvi ar Samanovu. Un, kad redzam Tapu atstātu, nelaimīgu, vienatnē ar mirstošo bērnu, tad viņa skaidrība izejas, cik kauna pilna ir šā «varona» rīcība.

Mēs nenoliedzam, ka Hermana un Samanovas mīlestība ir iespējama. Bet tad tās rašanos vajag pamatot, atklāt Hermana un Samanovas, kā arī Hermana un Tapas attiecsmēs, raksturos, viņu pareizā vai nepareizā rīcībā. Tik sarežģītus jautājumus nedrīkst atrisināt kaut kur aiz skatuves. Citādi iēdzu atrisinājumu mēs uztveram kā amorālu atrisinājumu.

Nopietnās kļūdas ir arī Marijas Samanovas tēla. A. Arbuzovs šo tēlu veidojis sausi, bez kvēles, atpēmis šai sievietei iekšējo pasauli. Lai attaisnotu Hermana mīlestību uz Samanovu, autoram vajadzēja likt Hermanim satikties ar patiešām talantīgu, jūtīgu, lielu cilvēku, kas dzīvo ar plašām sabiedriskām interesēm. (Te, protams, nav runas par Hermana rīcības attaisnojumu, bet tikai par izskaidrojumu.) Bet šāds Samanovas lugā nav. Varetu iebilst, ka autors ar Samanovas tēlu taču stāsta par fabrikas direktori, par darbinieci, kas apbalvota ar ordeni, par kuru raksta avīzēs. Bet tur jau ir tā lieta, ka visu to autors tikai stāsta, bet paša cilvēka neredzam. Istenībā Samanovas tēls atklājas Hermana un Taņas attiecību attīstības procesā, un... mūsu priekšā nostājas cilvēks bez sirds, kas tikai nodarbojas ar tukšu moralizēšanu.

Bez sirdsapziņas pārmetumiem viņa izārdā gļimē, kuras laimi viņa pati bija redzējusi. Arī viņa nav centusies uzzināt, kādēļ Taņa atstājusi mājas. Hermapa mājās, kur viņa nekad nav bijusi, viņa bez jebkāda pamata uzņem augstprātīgu aizbildnes toni. Skatītāja tādāļ rodas neuzticība un anti-patija.

No pozitīvās puses Samanovu neraksturo arī viņas izturēšanās, izskaidrojoties ar Hermani. Pēc īsas pirmās satikšanās Samanova sastop Hermani pēc pieciem mēnešiem. Arī tad viņa Maskavā uzturas pavisam īsu laiku — divas nedēļas. Šajās divās nedēļās bijušas retas sastapšanās ministrijā, un tomēr Hermanis saka, ka viņš nespiežot dzīvot bez cerībām redzēt viņu. Ko tad atbild Samanova cilvēkam, uz kura mājām viņa atnāksli cīņos? Viņa saka, ka arī viņai grūti šķirties. Tiesa, Samanova tūdaļ piebilst, ka viņai neesot vajadzīga zagta laime. Bet tas skan kā meli. Viņa skaļi apgalvo, ka nekad savus vārdus atpakaļ neņemot, bet pletika, ka Hermanis aizbrauca pie viņas uz rakstuvēm un paziņoja, ka Taņa aizgājusi un ka viņš nezina, kur un kāpēc, un Samanova bez svārstīšanās kļuva Hermana sieva. Amorāla morale.

Pēdēja aina. Samanova Tapas klātbūtnē izturas vienkārši netaktiski, dižojas ar savu mīlestību uz bērnu, atgādina, ka Tapa šo mīlestību spējis saprast vienīgi tad, ja viņai pašai būtu bijis Jurītis. Vārdu sakot, Samanova runā tieši to, ko viņai nevajadzēja runāt. Autors te skaidri dzinies pēc melodramatisma. Aina, kurā laimīgā sieva un māte Samanova nostādīta pretim vientuļajai, tik daudz nelai mes pāriešajai Tapai, skan kā griezīga disonanse. Tāds fināls, protams, iespējams. Dzīvē tā atgadās. Bet mēs esam pret to, ka Samanovu autors iztēlojis (un teātris tā sapratis) par jauno cilvēku, pozitīvo varoni, ideāla nesēju. Teatra literārās daļas vadītājs G. Treimanis izrādē programmas grāmatīnā, starp citu, raksta: «... Marija Samanova — enerģisks padomju cilvēks, kas ne tikai Tapai parāda, ka cilvēks nedrīkst būt vienaldzīgs, arī pret sevi, bet arī Hermanim palīdz augt un kļūt par lielās radošās degsmes cilvēku.»

Lugas jaunajā variantā A. Arbu-
zovs Ievēdz zelttraktuvju rajona pār-
valdnieku Ignatovu. Ar šo tēlu domāts
taš stiprais cilvēks, kas ietekmē Taču.
Bet Ignatova tēls atslisināts pavisā,
bez iedzīlināšanās tā iekšējā dzīve,
bez personīgo īpašību apvienojuma ar
sabiedrisko darbību. Tiesa, viņš daudz
un sirsnīgi pamāca Taču, cenšas iepo-
tēt viņā uzticību saviem spēkiem. Bet
skatītājam grūti uzvert šo cilvēku
tēdu, kā to gribējis autors. Pietrūkst
spilgtu rakstura īpašību, lielu domu,
dziļu jūtu.

Tādi ir tie ļaudis — Hermanis, Samanovs, Ignatovs, kuru attieksmes pret Taņu izšķir, val lūgā fivizrātā problema atrisināta pareizi vai aplami. Redzam, ka neviena no šiem tēlēm neatbilst problēmas pareizam atrisinājumam. Autors kļūdas tēlu veidojumā novedušas pie tā, ka īsts, sabiedriski nozīmīgs konflikts ir notušēis, bet attēlotie notikumi daudz zaudējuši no sava realitiskuma. Tātad autors savu darbu pie lūgas uzlabošanas nav paveicis līdz galam, un savā būtībā pareizā lecere nav spējis dot pareizu maksimāliēcisko rezultātu.

*
Pievērsīsimies tagad līrādel Akadēmiskajā Dramas teatrī. Jāatzīst, ka inscenējuma režisore LPSR Nopelniem bagātā mākslas darbiniece, Staļina

premiņas laureate V. Baļuna un aktieru kolektīvs daudz strādājuši, cenzdams radīt dzīvus, atmiņā paliekošus tēlus. Bet visielikākajam talantam nav pa spēkam novērst pašas lugas idejiskās un mākslinieciskās kļūdas. Turklāt šoreiz teatris nav lūgā pļējais pietiekami kritiski. Tās acīm redzot ir teatra domas, ko G. Treimanis ierakstījis programmas grāmatā: «Aleksejam Arbuzovam izdevies lūgā apvienot padomju cilvēka veidošanās ideju ar dzīvu un patiesīgu personu un notikumu tēlojumu, pie tam tos ietverot labā drāmas formā».

Tādējādi teātris pilnīgi atbalstījis dramaturgu. Tas nevarēja neatsaukties uz izrādi, īpaši tādā teātri kā Akadēmiskais Dramas teātris, kur no meistariem viedokļu aktieru izpildījums allaž ir ļoti spīlēts. Galveno lomu tēlotāji, cenzamies pasvītrot tieši pozitīvās īpašības savu varoņu raksturā, atņemusi iekšējo līdzsvaru visai notikumu attīstībai, īpaši lugas finalā.

Visizdevīgākajā stāvoklī, bez šaubām, bijusi Tapas lomas ietelotāja Staļina premijas laureate Velta Līne. Viņas darbs, šo lomu veidojot, katrā ziņā ir liels talantīgās aktrises sasniegums. V. Līne pamatīgi iedziļinās savas varoņs psihē, uzzīmē dziļu jūtu apgarotus jaunas padomju sievietes tēlu. Katrā aīnā aktrise spēj atrast vajadzīgos izteiksmes līdzekļus, lai maksimāli spīgtu atklātu Tapas pārdzīvojumu un viņas garīgās izaugsmes jauno pakāpi.

Lūk, Tapa ienāk mājā, svētdienīgai
uzpostajā istabā. Tūda! redzams, ka
vīpa laimīga un lūksma. Aktrise draīst
kuļo, smejas, un tas viss labi pasvituro
Tapa's mīlestību. V. Linei izdodas ie-
vilkt skatītāju šīs patikamās, atklātās
un labirdīgās sievietes mazo, taču
simpatisko interešu pasaulē. Ar lielu
sirsniību un lirismu vīpa pauž savu
dzīlo mīlestību uz Hermani, teikdama,
ka visa pasaulē esot tikai vīpa un viņš.
Klausoties šos vārdus, sajūtam, cik
dzīli Tapa maldījusies, aizmirsdama, ka
visapkārt verd kūšajās, darbīgā dzīvē
Dramas otrajā daļā Tapa jau izaugusi
par stipru, norādītu cilvēku. Bet
aktrise nepadara tēlu monotōnāku
vienmujāku. Arī jaunās, izaugušās
Tapa's raksturojums ir smalki niansēts.
Vārdu sakot, radīts liela mākslinieciskā
spēka pilns tēls.

Jaunais apdāvinātais aktieris Jānis Kublītis izveidojis ļoti pievilcīgu Hermana tēlu. Bet te rodas neizbēgama nesaskaņa ar autora doto materiālu, kas, kā jau redzējam, nedod pamatu atzīt Hermani par varoni. Skaidrs, ka šādu nesaskaņu parvārtēt nav iespējams. Tāpēc īsti pilnvērtīgs Hermana tēls ir tikai pirmajā ainā, kur J. Kublītis ļoti sulīgi un interesanti, taču bez sentimentāla tēlo Hermana mīlestību uz Tapu, kaut gan jāsap, ka šīs spīltais tēlojums tikai pasvītrot, cik neverīgs pret Tapu Hermanis kļūst vēlāk un cik ļoti šī nesaskaņa traucē autora iecerētās domas pareizu atklāšanu.

Autora radītās Samanovas tēla kļūdas aktiņš Zigrida Grīse vēl padziļina. Viņa ir pasvītroti sausa, mākslīgi letīša. Nekur nejutām dzīvu, iekšēju spēku pilnu cilvēku, kas spētu savaldzināt Hermana jūtas. Jebkāda iekšēja siltuma trūkums sevišķi jūtams bēdzamajā ainā.

Arī Ignatova tēls izveidots vājt. Lomas tēlotājs LPSR Nopelniem bagātais mākslinieks, Staļina premijas laureats Edgars Zīle nav tēls pārl. autora dotā materiāla bālumam. Izveidots kaut kāda labslrdīga pamācošā «tēvoča» tēls.

Labu Dujas tēlu izveidojusi Hele-
na Romanova. Tāpat atmiņā paliek
vecmāmuļa Staļiņa premijas laureates
O. Starkas-Stenderes, Basins R. Purina
un saimniece Nopelniem bagātās māks-
linieces, Staļiņa premijas laureates
E. Ezeriņas notēlojumā.

Režisore V. Bajuna daudz strādājis pie šīs izrādes. Tas jūtams katrā ainā, katrā mīzanscenā. Daži trūkumi ir vienīgi masu skatos.

Tātad redzam, ka, neraugoties uz rūpīgo darbu, ko uzvedumā ieguldījis režisore, aktieri un pārējie radošie teātra darbinieki, izrādē palikuši, dažuveit pat pastiprināti dramai trūkumi. Citādi tas arī nevarēja būt, jo teātris autora nostādnes atzīnīs par pareizām. Strādājot pie turpmākajiem inscenējumiem, teātrim vajag rūpīgāk, kritiskāk, no socialistiskā realisma pozīcijām novērtēt tēlus un to attiecības. Tā sadarbibā ar autoriem izdosies radīt izrādes, kas audzinās mūsu skatītājus padomju mērķu garā.

DZIDRA DIMPENA

Tamaras Hanumas koncerti Rīgā

Katras padomju tautas kultūrā, kas tik bagātīgi izkopta mūsu lielajā daudztaucējā Dzimtenē, atspoguļojas tautas radošā gara īpatnības, šo tautu specifiskais, daudzos gadījumos veidojies raksturs, dzīves uztvere, savdabīgā seja. Sajā nacionālajā savdabībā sakrāts un līdz pilnībai noslīpēts daudz jo daudz mākslas vērtību, kuru dzīvais saturs ar savu nacionālo formu iegūst sevišķu pievilcību. Padomju tautām izauguši arī savas nacionālās mākslas pirmšķirīgi izpildītāji, spējīgi atklāt visnozīmīgāko savas tautas raksturu.

Pagājušo nedēļu Rīgā viesojās Uzbekijas PSR Tautas māksliniece Tamara Hanuma. Viņa ir viena no visredzamākām tautas dziesmu izpildītājām. Tamaras Hanumas repertuārā ne tikai savas tautas dziesmas, bet arī citu Vidusāzijas padomju tautu, Kaukaza, krievu, ukraiņu, baltkrievu, moldavu, ķīniešu, korejiešu, tautas demokrātijas valstu, indiešu, spēļu u. c. tautu dziesmas.

T. Hanumas balss akadēmiskajā izpratnē neizceļas ar īpašām vērtībām. Bet jāievēro, ka balss viņai ir tikai viens no mākslinieciskā priekšnesuma komponentiem līdzās dejai un artistiskajai spēlei. Atkarībā no skaņdarba rakstura, dominē kāds no šiem komponentiem. Priekšnesumā T. Hanuma atklājas kā māksliniece ar lielu talantu, izkoptu meistarību un kulturu. Iespaida pilnības labad, jebkuru tautas dziesmu izpildot, māksliniece gērbjas arī attiecīgā nacionālā tērpā. Tā nebūt nav tērpu parāde, bet viens no komponentiem skaņdarba satura atklāšanai.

Visu dziesmu pavadījumi iekārtoti četriem uzbeku tautas instrumentiem un klavierēm.

Kā jau minējām, T. Hanumas repertuārs ļoti daudzpusīgs. Jāpiezīmē vēl, ka viņas repertuāra lielāko daļu sastāda laikmetīgās, tani skaitā ķīniešu un indiešu laikmetīgās dziesmas, kas vēl pavalro viņas koncertu vērtību. Neiztirzājot katras dziesmas izpildījumu, jāizceļ T. Hanumas spēja balss krāsās, plastikā, kādā raksturīgā vaibstā atveidot nacionāli īpatni, tipisko gan pašam skaņdarbam, gan tā nacionālajai piederībai. Klausītājs un skatītājs pilnām pakļaujas viņas mākslas iedarbības spēkam. Vidusāzijas tautu dziesmas ar savdabīgi kapriziem ritmiem, frazējumiem, akcentiem vislabāk sakļaujas ar mākslinieces individualitāti. Uzbeku un turkmeņu laikmetīgo dziesmu par lielajām komunisma celtņiem, kā arī uzbeku dziesmas par Socialistiskā Darba Varoņi saturs sevišķi pārliecinoši atklājas dejā, dziedājumā, telojumā.

Mākslinieces lielo artistisko diapazonu raksturo tādi kontrasti kā baltkrievu tautas humoristiskās dziesmas vai slovaku tautas polkas izpildījums līdzās traģiskajai balsmīgās bengāļu dziesmas priekšnesumam. Vēl tāda nianse: Zacharova, Novikova šizētiskās dziesmas T. Hanuma «izstāsta» tik pārliecinoši, ka nemaz nenāk prātā domāt par vienas vai otras nodziedātās nots papemšanas vokāli tehnisko raksturu.

Koncertu papildināja priekšnesumi uz uzbeku tautas instrumentiem. Apbrīnojama virtuozitāte panākta ritmos. Gakurs Azimovs atskaņoja uz doiras (temburinam līdzīgs instruments) uzbeku virtuozās dejas. Šķiet, tur bija reprezentēta it visa ritmu palete.

Tamaras Hanumas koncerti pastāstīja līdziniekliem par priecīgo, darba kvēles pilno dzīvi brālīgajās padomju republikās.

A. Darkevics

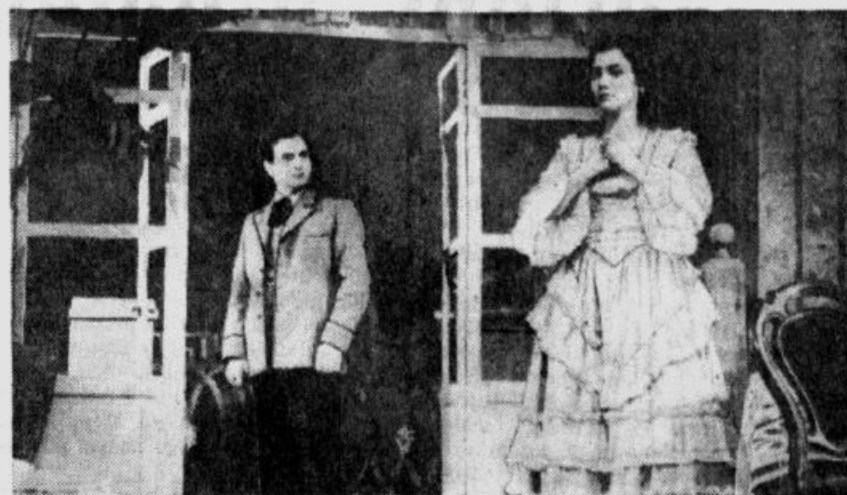
Tamara Hanuma dejo kokvilnas plūcējas deju.

A. Altšulera uzp.

Pirmizrādes republikas teatros

Attēla pa labi: skats no A. Ostrovskas lugas «Bagātās Jigavas» festudējuma Jelgavas teātri. Ciplunova lomā A. Vitols, Beļesovas lomā I. Hincenberga. Pa kreisi: aktrise J. Koreņeva Aļonuška lomā pēc Aksakova pasakas «Sārtais ziedīns» veidotajā inscenējumā Daugavpils Krievu Dramas teātri. V. Lavreņeva un A. Altšulera uzp.

Liepājas muzikas dzīve

Liepājas muzikas dzīvē visumā vērojama rosība un aktivitāte. Galvenais šīs aktivitātes izraisītājs ir Liepājas mūzikas vidusskolas pedagogu un audzēkņu kolektīvs, kas bieži sniedz priekšnesumus dažādās pilsētas iestādēs un uzņēmumos. Mūzikas vidusskola ar atklātajiem audzēkņu vakariem un pedagogu koncertiem kļuvusi par Liepājas koncertdzīves galveno centru. Apsveicams pasākums ir mūzikas vidusskolas rīkoto tematiskie koncerti-lekcijas, kuros klausītāji gūst pārskatu par atsevišķu komponistu dzīvi un daiļradi, iepazīstoties arī ar šo skaņražu nozīmīgākajām kompozīcijām. Notikušie koncerti-lekcijas bija veltīti komponistu E. Dārziņa un E. Grīga darbības apskatam.

Ar mūzikas vidusskolu cieši saistīta arī Liepājas simfoniskā orķestra darbība. Lai gan orķestra attīstību ievērojami traucē skaitliski neliels un pie tam mainīgais orķestrantu sastāvs, tomēr muziku un diriģentu aizrautīgais darbs devīs atzinīgi vērtējamus rezultātus. Pašlaik diriģenta K. Bunkas vadībā orķestranti sagatavojuši jaunu atbildīgu koncerta programmu, kurā ietilpst Glinkas «Kamarinskaja», Peļko «Moldavu svīta» un Rubīnšteina 4. koncerts klavierēm un orķestrim.

Liepājas kulturas un mākslas dzīves veicināšanā liela nozīme ir LPSR Politisko zināšanu un zinātņu popularizēšanas biedrības Liepājas apgabala literatūras un mākslas sekcijas lektorija darbībai. Lektorija rīkoto lekciju tematika plaša — tā ietver krievu un padomju izcilāko rakstnieku, komponistu, gleznotāju daiļrades apskatu.

Lai gan minētie pasākumi ievērojami palīdzējuši tuvināt mākslu plašām masām, tomēr jāatzīst, ka klausītāju muzikālajā izglītībā līdz šim darīts diezgan maz un nebūt vēl nav izsmeltas visas mūzikas kultūras popularizēšanas iespējas un veidi. Lielāka vērība jāvelta skolu jaunatnei, jānodrošina tajā dzīvāka interese par muziku, jāizskaidro mākslas lielā nozīme sabiedriskajā dzīvē. Te viens no galvenajiem pasākumiem ir koncerti-lekcijas, pie kam šīs muzikas popularizēšanas veids jau pierādījis savu lietderību.

koncerta programmu, kurā ietilpst Glinkas «Kamarinskaja», Peļko «Moldavu svīta» un Rubīnšteina 4. koncerts klavierēm un orķestrim.

Liepājas kulturas un mākslas dzīves veicināšanā liela nozīme ir LPSR Politisko zināšanu un zinātņu popularizēšanas biedrības Liepājas apgabala literatūras un mākslas sekcijas lektorija darbībai. Lektorija rīkoto lekciju tematika plaša — tā ietver krievu un padomju izcilāko rakstnieku, komponistu, gleznotāju daiļrades apskatu.

Lai gan minētie pasākumi ievērojami palīdzējuši tuvināt mākslu plašām masām, tomēr jāatzīst, ka klausītāju muzikālajā izglītībā līdz šim darīts diezgan maz un nebūt vēl nav izsmeltas visas mūzikas kultūras popularizēšanas iespējas un veidi. Lielāka vērība jāvelta skolu jaunatnei, jānodrošina tajā dzīvāka interese par muziku, jāizskaidro mākslas lielā nozīme sabiedriskajā dzīvē. Te viens no galvenajiem pasākumiem ir koncerti-lekcijas, pie kam šīs muzikas popularizēšanas veids jau pierādījis savu lietderību.

mūzikas vidusskolas sarīkotā skaņdarbu klausīšanās ar paskaidrojumiem izraisījusi lielu atsaucību septiņgadīgo skolu jaunatnē. Mūzikas vidusskolas kolektīva uzdevums plašāk izvērst muzikas izskaidrošanu un popularizēšanu arī Liepājas darbaļaužu vidū.

Jāpauk arī aktīvāka vietējās preses līdzdarbība šajos pasākumos. Līdz šim Liepājas apgabala laikraksts «Komunisti» sava apgabala centra mākslas, sevišķi mūzikas dzīves notikumiem pievērsis pārāk nelielu uzmanību, ļoti reti savās slejās sniedzot īsu informāciju par paredzamajiem koncertiem vai arī nelielu atsauksmi par viesu — Rīgas mākslinieku sniegumiem. Liepājas darbaļaužu mākslas pašdarbības pulciņu un skolu jaunatnes muzikālās pasākumi, Liepājas apgabala mūzikas darbinieku un topošo mākslinieku darba sasniegumi — šādas temas, šķiet, saistītu un interesētu katru lasītāju, bet laikraksts «Komunisti» tās tikpat kā nemaz nerisina.

Biruta Bergmane

Gatavojas Starptautiskajai sieviešu dienai

Desmitiem Liepājas pilsētas un rajona mākslinieciskās pašdarbības kolektīvu ar vairāk nekā 2000 dalībniekiem iestudē svētku programmu Vispasaules starptautiskajai sieviešu dienai — 8. martam. Ļoti rosīgi darbojas Liepājas pilsētas slimnīcas pašdarbības pulciņi. Dramatiskais kolektīvs, kurā ir 20 cilvēku, iestudē A. Vasiljeva viencēlienu «Pobeda» un A. Kuļika «Zveja turpinās». Jaunu programmu iestudē slimnīcas stīgu orķestris, kura sastāvā ir tikai sievietes.

Uzņēmuma «Liepājas koks» jauktais koris iestudē populārās dziesmas «Ziguli», «Mana dzimtene» un citas. Deklamatori mācās dzejas. Jaunu lugu iestudē dramatiskais kolektīvs. Svētku dienai rosīgi gatavojas arī rūpnīcas «Sarkanais metalurģis», Dzelceļnieku kluba, zvejnieku artēļa «Boļševiks» un citu uzņēmumu un iestāžu pašdarbnieki. Aktīvi darbojas arī Liepājas rajona mākslinieciskās pašdarbības kolektīvi. Sevišķi atzīmējama Grobiņas pilsētas sieviešu padomes māksli-

nieciskās pašdarbības aktivitāte. Tās dramatiskais kolektīvs iestudē Eglāja viencēlienu «Mēs viņiem parādisim». Dejojā mācās krievu tautas dejas «Bulba» un «Kildīgās sievas», bet dziedātāju ansamblis gatavo apdziedāšanās dziesmas. Speciālu programmu iestudē arī Raiņa vārdā nosauktā kolchoza jauktais koris, kolchoza «Padomju Latvija» viru koris un citi kolektīvi.

M. Graudušs

J. BABRIS

LATVIJAS PSR VĒSTURE

Izcils notikums Padomju Latvijas vēstures zinātnē ir «Latvijas PSR vēstures I daļa» publicēšana krievu valodā, ko sagatavojis Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas Vēstures un materiālās kultūras institūta zinātnisko darbinieku kolektīvs: J. Zutis, T. Zeids, M. Stepermanis, B. Brežgo, V. Dorosenko, A. Drizulis, E. Spore un H. Moora (Igaunijas PSR ZA), Latvijas PSR Zinātņu Akadēmijas īstenā loceklis, Staļina premijas laureāts, vēstures zinātņu doktors prof. J. Zuša galvenā redakcija. Latvijas PSR vēstures kursa I daļa aptver laika posmu no vissenākajiem laikiem līdz 19. g.s. 60. gadiem.

Padomju Latvijas sabiedrība, it īpaši inteliģence, zinātniskie darbinieki, studenti un skolotāji ar lielu interesi gaidīja minētās grāmatas iznākšanu. Ne tikai tāpēc, ka augstākā mācību iestādēm trūka sistematiska kursa par Latvijas vēsturi, bet arī tāpēc, ka šai darbā Latvijas padomju vēsturnieki pirmo reizi dod pareizu marksistiski-lenīnisku apgaismojumu visiem svarīgākajiem latviešu tautas vēsturiskās attīstības jautājumiem.

PSKP XIX kongresā Centralās Komitejas pārskata referatā biedrs

G. Maļenkova norādīja, ka mūsu zemē vēl saglabājušās buržuāziskās ideoloģijas atliekas, ka šīs atliekas neatmirst pašas no sevis, bet ka pret tām noteikti jācīnās. Cīņai pret kapitalisma ideoloģiskām atliekām cilvēku apziņā ievērojama loma piekrīt vēstures zinātnē, it īpaši Padomju Latvijā, kur buržuāziskie nacionalisti un fašistiskās Latvijas varasvīri savas kundzības 20 gados, propagandējot nacionālisma un rasisma ideoloģiju, centās salindēt darbaļaužu masu apziņu ar šovīnisma tvanu, kurinot naidu pret savu kaimiņu — lielo krievu tautu. Ignorējot vēstures avotus un dokumentus, rupji viltojot vēstures faktus, latviešu buržuāziskie vēsturnieki izvirzīja vienu mērķi: slēpt no tautas patiesību par tās vēsturisko pagātni, attaisnot buržuāzijas kundzību Latvijā.

Pēc pirmteksta apspriešanas PSRS Zinātņu Akadēmijas Vēstures un filozofijas nodaļas, Latvijas, Igaunijas un Lietuvas PSR Vēstures institūtu apvienotajā zinātniskajā sesijā par Baltijas tautu vēsturi feodālisma laikmetā un saskaņā ar šai sesijā izteiktām piezīmēm teksts būtiski pārstrādāts, papildināts, izlabots un atsevišķas nodaļas uzrakstītas pilnīgi no jauna.

Saskaņā ar marksistiski-lenīnisko mācību par sabiedriski-ekonomisko formāciju likumsakarīgu nomaņu, par ražošanas un ražošanas spēku attiecībām, šķirām un šķiru cīņu, autoru kolektīvs

visumā pareizi atrisinājis «Latvijas PSR vēstures» I daļas periodizācijas jautājumu. Viss «Latvijas PSR vēstures» I daļas materiāls ietver sešus lielus iedalījumus.

Grāmatas pirmajā iedalījumā apskatīts jautājums par pirmatnējās kopienas iekārtu. Šeit sīki raksturoti senie kultūras pieminekļi, ko atklājuši padomju arheologi Latvijas teritorijā. Īsumā apgaismots Latvijas PSR teritorijas ledzīvotāju etniskās piederības jautājums un šķiru sabiedrības iedzīvotāju parādīšanās pie seniem Austrumbaltijas ledzīvotājiem, parādīta feodālo ražošanas attiecību izveidošanās, privatīpašuma nostiprināšanās un pakāpeniska bagātās aristokrātijas virslāņa rašanās.

Pretēji vācu feodālu un buržuāziskai historiografijai, kas apgalvoja, it kā Latvijas PSR teritorijā pirms vācu iebrukuma nepastāvēja feodālās attiecības un vietējās ciltis atradās zemā attīstības pakāpē, Padomju Latvijas vēsturnieki, pamatojoties uz marksisma-lenīnisma klasiskajiem norādījumiem un balstoties uz plašu arheoloģisko materiālu, atmasko vācu feodālu un buržuāzisko vēsturnieku viltojumus, sagrauj viņu aplamās teorijas šai jautājumā un pārliecinoši parāda, ka feodālisma attīstība Latvijas teritorijā bija sākusies jau sen pirms vācu iebrukuma ieburkuma Baltijā. Autori parāda, ka pie Baltijas teritorijā dzīvojošām ciltīm jau V g. s. sākās pirmatnējās kopienas iekārtas saīšana,

šķiru sabiedrības iedzīvotāju rašanās, un feodālo ražošanas attiecību parādīšanās. Jau XI—XII g. s. Kijevas Krievzemes ietekmē feodālisms Latvijas teritorijā bija sasniedzis ievērojamu attīstības pakāpi. Šeit pastāvējusi savam laikam atbilstoši augsta kultūra un dzīve, draudzīgi kultūras un ekonomiskie sakari starp Baltijas un slavu tautām. «Seno krievu-latviešu sakaru miernīgais raksturs, — lasām grāmatā, — sevišķi labvēlīgs bija sociāli ekonomiskajai attīstībai Austrumbaltijas teritorijā». (74. lpp.).

Recenzējamās grāmatas speciāla nodaļa veltīta Baltijas tautu varonīgajām cīņām pret vācu agresiju XIII g. s. Šeit vispusīgi iztirzātas Latvijas PSR teritorijā dzīvojošo tautu un slavu tautu attiecības XII g. s. beigās, apskatīta Kursas un Zemgales politiskā iekārta vācu agresijas priekšvakarā, parādīti vācu agresijas cēloņi un mērķi Baltijā. Galvenā vērība šeit pievērsta vācu bruņinieku iebrukumam Austrumbaltijā un Baltijas tautu un krievu kopīgām cīņām pret iekarotājiem, ielauzušies Baltijas teritorijā, vācu iekarotāji ar uguņi un zobenu sāka pakļaut un iznīcināt šeit dzīvojošās latviešu ciltis, kas varonīgi pretojās vācu iebrucējiem. Cīņā pret vācu iebrucējiem senajām latviešu ciltīm lielu palīdzību sniedza krievu tauta.

Parādījuši Aleksandra Ņevska vēsturisko uzvaru pār vācu iebrucējiem 1242. gada 5. aprīlī uz Peļpusa ezera, autori pareizi pasvītrot, ka šī spožā krievu tautas uzvara ietekmēja kuršu, zemgaļu, igauņu un senprūšu tālāko cīņu pret vācu iekarotājiem. «Aleksandra Ņevska uzvara guva plašu at-

balsi un stipri ietekmēja Baltijas tautu nacionālās atbrīvošanās cīņas pastiprināšanos pret vācu feodāliem» (104. lpp.).

Izmantojot ordeņa spēku novājināšanu, ar jaunu sparību sākās sacelšanās Kursā. Kuršu un leišu apvienotie spēki kaujā pie Durbes 1260. gadā guva spožu uzvaru pār vācu agresoriem. Nodaļas beigās raksturots zemgaļu cīņas pēdējais posms. Ar 1290. gadu, kad Jelgavas komiturs pavēlēja nodedzināt pēdējo zemgaļu cietoksnī — Sidrabenes pili, beidzas zemgaļu varonīgās cīņas par brīvību un neatkarību.

Turpmākajās nodaļās sīki raksturots Livonijas starptautiskais stāvoklis un politiskās attiecības pašā Livonijā, kā arī Livonijas kara (1558.—1583.) norises gaita. Aprakstot Jāņa IV cīņu ar vācu agresoriem par izeju uz Baltijas jūru, autori atzīmē, ka latviešu un igauņu zemnieki sīli apsvēikuši krievu karaspēku un cerējuši ar tā palīdzību atbrīvoties no lenīstā vācu muļžnieku jūga.

Ievērojama vieta «Latvijas PSR vēstures» I daļā ierādīta Ziemeļu kara (1700.—1721.). Cara Pēterā I karaspēku uzvara šai karā, kura rezultātā no Vidzemes un Igaunijas tika padzīti zviedru interventi, bija sākums Latvijas teritorijas pakāpeniskai pievienošanai Krievijas imperijai. Grāmatā pareizi norādīts, ka latviešu tautas vēsturē izšķirīgs pagrieziena notikums 1795. gadā, kad Krievijas imperijai pievienoja pēdējo Latvijas teritorijas

Turpinājums 5. lapa pusē

* «История Латвийской ССР» том. I. Издательство Академии наук Латвийской ССР. Рига, 1952, стр. 661. Тираж 10.000 экз.

Teatru dekoratoru konference

Savienoto republiku mākslas un literatūras dekades

23. un 24. februārī notika Padomju Latvijas teatru dekoratoru un uzvedumu daļu vadītāju otrā republikaniskā konference. Referātu «Par teatru izrāžu māksliniecisko apdari Padomju Savienības Komunistiskās partijas XIX kongresa lēmumu gaismā» nolasi-ja Latvijas PSR Nopelniem bagātais mākslas darbinieks A. Eglītis.

Referents norādīja, ka republikas teatru dekoratori pēdējā gadā snieguši ne mazumu interesantu darbu. Viņu darbībā sevišķi liela nozīme bijusi un ir partijai XIX kongresa materiāliem, tezel par tipiskumu, par kuru runāja biedrs G. Majenkovs. Šie dokumenti palīdz teatru darbiniekiem dziļi ideji-ki, ar partijas pieeju atrisināt pān-vērtīgas izrādes radīšanas jautājumus. Daudzi mākslinieki prot dziļi un tālāni atklāt izrādes ideju ar dekoratī-vo ietērpā palīdzību. Viņi kļūst par istiem izrādes līdzautoriem, nostājas blakus dramaturgam, režisoram un ak-teriem, ar kuriem viņus vieno centieni darīt skatītājam skaidru un saprotamu jūgā ietvertu domu, lūgas ideju.

Prakse rāda, ka mums ir skatuves gleznotāji, kas sekmīgi atrod tagadējā laikmeta tēlu teatralo izpausmi. Tā Staļina premijas laureāts A. Lapins Kabalevskas operāl «Tarasa dzimta» darinātā dekoratīvajā ietērpā patiesgi un spēcīgi notēlojis Padomju zemes dienvidus fašistiskās okupācijas sma-gājās dienās. Gleznotājam labi izdevies arī dekoratīvais ietērpis Dargomizska operāl «Nāras». Dekorāciju gleznieciskais un arhitektoniskais atrisinājums te tāpat saskaņots ar uzveduma muzi-kālo, dramaturģisko ietērpis. Daudz vā-jaks ir skatuviskais ietērpis, ko A. La-pins devis operām «Kņazs Igors» un «Maija nakts».

Liela pieredze un teicamās dotības ir arī otram mūsu Operas un baleta teatru dekoratoram K. Miezītīm. Viņa pēdējā laikā vīspilnīgākais darbs bija dekorācijas Jarulina baleta «Suralē»

uzvedumam. Baleta teiksmainā fantasti-ka šeit cieši savijas ar reālās dzīves patiesību. Vajāk K. Miezītis darinā-jis dekorācijas baletam «Esmeralda» un operāl «Jevgeņijs Oņegins».

Ar katru jaunu uzvedumu aug un progresē Operas un baleta teatru deko-rators E. Vārdaunis. Baleta «Jaunība» dekorācijas mākslinieks apliecinājis savas teicamās novērotāja spējas, pras-mi parādīt Krievijas ainavas savdabi-gumu, tās nacionālo raksturu. Labi izveidotas arī viņa dekorācijas baletam «Romeo un Džuljeta»; šajā uzvedumā ar viņu panākumus dala talantīgā kos-tīmu meistare Marga Spertāle.

Dailes teatru skatuves gleznotājs Girts Vilks atzīst, ka pēdējā gada atbrīvo-jas no pārliecīga krāšņuma un ievirza savu talantu izrāžu dekoratīvā ietērpā atrisināšanai realistiskā plāksnē. Bet viņam vēl nav izdevies pārvarēt savus trūkumus. Girts Vilks dekorācijas vēl nav ieguvušas pienācīgo glezniecisko izveidojumu, tajās dažkārt izpaužas at-lizācijas un izskaistināšanas elementi.

Pēc referenta domām, spējīgais mākslinieks L. Grasmanis pēdējos darbos idejiski un mākslinieciski atpaliek no Akademiskā Dramas teatru skatuves mākslinieku saimes snieguma augstās meistariības. L. Grasmana darbos sāk izpausties štampi un eklektika, viņš dod izrādēm sadomātus, samākslotus papildinājumus, kas nesekmē lūgas idejas atklāšanu un vienīgi atrauj, no-virza skatītāja uzmanību. Tā noticis ar lugu «Revidents» un «Otello» uzvedu-miem. L. Grasmana vērtīgākajiem sniegumiem jāpieskaita labi atrisinā-tais dekoratīvais ietērpis izrādē «Mei-tenites daiļiņi» Akademiskajā Dra-mas teatrī un «Trembita» Muzikālās komedijas teatrī.

Lūgas idejisko ieceru skaidri pauž Krievu Dramas teatru skatuves glezno-tāja M. Aboliņa dekorācijas uzvedu-miem «Meitenes daiļiņi» un «Li-

gava ar pūru». Interesanti strādā arī otrs šā teatru dekorators J. Feoktistovs. Viens no J. Feoktistova trūku-miem ir pasausā, nabagā izteiksmes līdzekļu valoda, it īpaši viņa deko-ra-ciju gleznieciskajā daļā.

Joprojām neapmierina izrāžu deko-ra-tīvais ietērpis Jaunatnes teatrī (deko-ra-tors A. Osmolovskis).

Vāji savus pienākumus veic Muzika-lās komedijas teatru galvenais skatu-ves gleznotājs L. Merkmanis.

Isti augstā līmenī ir Jelgavas Dra-mas teatru galvenā dekoratora A. Sper-tāla darinātais dekoratīvais ietērpis uz-vedumam «Mēness uz laukiem» un «Izlietais trauks».

Cildinājumu pelnījis dekorators A. Zirņa darbs Daugavpils Krievu Dramas teatrī.

Konferences dalībnieki noklausījās KPFSR Nopelniem bagātā mākslinieka profesora V. Kozl'nska referātu par de-koratora lomu teatrī un mākslas zināt-nieces M. Požarskas referātu, kurā viņa sīki un interesanti analizēja Rīgā redzēto teatru izrāžu dekoratīvā ietērpā stīprās un vājas puses, kā arī Padomju Latvijas teatru skatuves gleznotāju darbu maketu izstādē redzēto.

Vissavienības teatru biedrības galve-nais metodists J. Līgins uzvedumu daļu darbiniekiem nolasi referātu «Teatra uzvedumu daļas uzdevumi režisora un dekoratora ieceres realizēšanas jautā-jumā».

Jelņingradas Puškina vārdā nosauktā Valsts Akademiskā Dramas teatru galve-nais dekorators A. Bosulajevs pastāsti-ja par saviem iespaidiem, ko viņš gu-vis Jelgavas Dramas teatrī lūgas «Iz-lietais trauks» izrādē, kurai dekoratī-vo ietērpā darinājis mākslinieks A. Sper-tāls.

Konference deva daudz ierosinoša teatru dekoratoru un uzvedumu daļu vadītāju turpmākajam darbam.

J. Markulāne

Ar titulu un bez tā

Ja kāds uzdrošinātos apgalvot, ka vienā un taj pašā laikā viens un tas pats cilvēks var saukties dažādos uz-vārdos, mēs nesaprašanā pagrozītu galvas un atbildētu, ka tāda noslēpu-mana parādība nav iespējama.

Taču... tik neapdomīgi apgalvojot, mēs būtu rīkojušies vīglprātīgi, jo iz-rādās, ka līdzīgas metamorfozes dažreiz tomēr iespējamas. Lai par to pārliecinātos, jānoskaidro kaut vai «Pa-domju Latvijas Skolas» š. g. 2. nu-murs. Tā 66. lappusē uzzinām, ka rak-sta «Kā organizēt pārrunu ar vecākiem par tematu «Gimenes nozīme bērnu au-dzināšanā darbā» autore ir L. Futlika — Politisko zināšanu un zinātņu po-pularizēšanas biedrības īstenais biedrs. Simtajā lappusē (grāmatu apskatā) la-sām L. Vitiņas rakstu, pareizāk sakot, J. Sotņika grāmatas «Neredzētais putns» saturā atstāstījumu ar nosauku-mu «Interesanti stāsti par skolēniem».

Taču maldīgi būtu domāt, ka pirmā un otrā raksta autori ir divi dažādi cil-vēki. Nē, to uzrakstījuši L. Futlika, kuru mēs pazīstam arī zem pseidonīma L. Vitiņa. Ar šo pseidonīmu L. Futlika raksti parādās gandrīz katrā «Padom-ju Latvijas Skolas» numurā.

Protams, nevar būt nekādu iebildu-mu pret to, ka L. Futlika ir aktīva žur-naliste. Tādām jābūt ikvienam preses darbiniekam. Jautājums var būt tikai tāds: kāpēc L. Futlika «Padomju Lat-vijas Skolā» ir gandrīz vai vienīgā, kas raksta recenzijas par grāmatām. Droši vien tas notiek tāpēc, ka vienam otram redakcijas darbiniekam ir izdevīgāk (un tāpēc arī vīglāk) uzrakstīt savā izdevu-mā pašam, nekā organizēt materiālus no ārštata līdzstrādniekiem. Tādu ceļu iet arī L. Futlika, kas ir žurnāla «Padom-ju Latvijas Skolas» redakcijas darbinie-cis. Savukārt mēnesraksta redakcija, do-mādama, ka šis ceļš ir pareizs, atbalsta

b. Futlika un ļauj viņai vienā numurā leviņot vairākus rakstus ar dažādiem parakstiem.

Acīm redzot autore pati arī izjut, ka šāda rīcība runā preti padomju žurnā-listu etikai, tāpēc gluži negadīti atsā-kās no lasītājiem jau pazīstamā psei-donīma un otru rakstu paraksta ar isto vārdu: L. Futlika. Politisko zināšanu un zinātņu popularizēšanas biedrības īstenais biedrs. Cik nomanāms, tituls bija vajadzīgs tāpēc, lai neviens neie-domātos, ka L. Vitiņa varētu būt L. Futlika vai arī otrādi.

Sai sakarībā nepieciešams atcerēties š. g. «Pravdas» 20. februāra ievad-rakstu. Tātāt starp citu teikts: «Lai-raksti var veikt tiem uzlikto uzdevu-mus vienīgi, iesaistot darbā plašu auto-ru aktīvu. Nepieciešams nostiprināt re-dakciju saites ar lasītājiem — strād-niekiem, kolchozniekiem, inteliģenci».

V. Kaupužs

Turpinājums no 4. lappuses

daļu — Kurzemes un Zemgales herco-gisti. Sākot ar XVIII g. s., latviešu tau-tas tiešie sakari ar lielu krievu tautu, ko XIII g. s. bija varmācīgi pārtraukuši, šādu agresori, atkal atjaunojās. Kopš 19. g. s. laika latviešu tautas gaitas cieši saistītas ar lielās krievu tautas vēsturi, ar tās cīņām pret cara patval-dību, muļžniecību un kapitalismu. Šis vēsturiskajam notikumam, t. i., vi-sas Latvijas teritorijas apvienošanai Krievijas imperijā, bija milzīga progresī-va loma turpmākajā latviešu tautas vēsturiskajā attīstībā. Līdz ar to bija likvidēta agrākā politiskā sadrumstalo-tība Latvijas teritorijā, pavērtas daudz lielākas iespējas tirdzniecības, rūpniecī-bas, lauksaimniecības attīstībai un kul-tūras uzplaukumam krievu tautas aug-līgās kultūras ietekmē un radīti svarīgākie priekšnoteikumi latviešu tautas pārvēidošanai par buržuazisku nāciju.

Vēstures kursā sīki apskatīts zemnie-cības jautājums kā viens no aplūkojā-mā perioda galvenajiem jautājumiem. Biedrs Staļins savā ģenālajā darbā «Par dialektisko un vēsturisko materiā-lismu» māca, ka vēstures zinātnei «jā-nodarbojas pirmkārt ar materiālo vērti-bu ražotāju vēsturi, darbaļaužu vēsturi, tautas vēsturi». Pamatojoties uz šo biedra Staļina norādījumu, autori ar lielu faktu materiālu parāda, ka tieši zemnieki feudālisma periodā bija gal-venā visu materiālo bagātību ražotāja un kultūras vērtību radītāja masa. Li-dzīgi krievu zemniekiem, arī latviešu zemniekiem nesa smago dzimtbūšanas jū-gu, kas vēl vairāk pastiprināja feudāl-naturālās saimniecības sairšanas laik-metā. Taču vācu muļžnieku nežēlīgā

eksploatacija un spaidi nespēja salauzt latviešu tautas cīņas garu. Nebrīvē no-spiestie latviešu zemnieki veda nemīti-gu cīņu pret saviem eksploatatoriem un apspiedējiem. Grāmatā atzīmēti val-rāki zemnieku masveida sacelšanās ga-dījumi. Šādi masveida zemnieku nemi-ri Vidzemē, kas sākās XVIII g. s. septiņ-desmitos gados, Pugačova vadītā krievu zemnieku kara (1773—1775.) ietekmē, turpinājās visu gadsimta pēdējo ceturksni un vēl XIX g. s. sākumā. Kau-guru nemieri 1802. gadā pieņēma visai plašus apmērus. Kaugurmuļž un tās apkaimē sapulcējās ap 3000 zemnieku, kas sīvi pretojās karaspēkam. Autori norāda, ka, lai gan Kauguru nemieri ievērojami satricināja dzimnieciskās iekārtas pamatus Latvijā, taču zemnie-ki bez sabiedrotiem vieni paši saviem spēkiem nespēja iznīcināt muļžnieku kundzību, jo, kā māca marksisma-lenīnisma klasiķi, tikai proletariāta un tā partijas vadība zemniecība ir spējīga atbrīvoties no eksploatacijas.

Novērtējot zemnieku šķiru cīņas vēsturisko nozīmi, biedrs Staļins savā runā kolchoznieku triecienieku pirma-jā kongresā 1933. gadā teica: «Dzimt-cilvēku revolūcija likvidēja dzimtkungus un atcēla eksploataciju dzimtbūšanas formā. Bet to vietā tā lika kapitalistus un muļžniekus, darbaļaužu eksploataci-jas kapitalistisko un muļžniecisko for-mu. Vienus eksploatatorus nomainīja citi eksploatatori».

Grāmatas atsevišķā nodaļā aplūkots jautājums par rūpniecības apvērsuma sākumu Latvijā. Minētajā nodaļā pār-lecinoši parādīts, ka iekšējā tirgus at-tīstība un ārējās tirdzniecības pieau-

gums radīja nepieciešamos priekšnotei-kumus kapitalistiskās rūpniecības attīstībai Baltijas guberņās. Sākot ar XIX g. s. trīsdesmitajiem gadiem, ražo-šanā priekšplānā izvirzās kapitalistis-kā fabrikas. Rūpniecībā pastiprināti sāka ieplūst strādnieki no laukiem.

Kā zināms, 1817. gadā Kurzemē un 1819. gadā Vidzemē notika tā saucamā zemnieku brīvības kara, kuras rezultātā muļžnieki nolaupīja zemi latviešu zem-niekiem. Taču vācu muļžnieki nenoi-jauta, ka līdz ar to viņi sagatavo zemi kapitalismam, jo kapitalistiskās ražo-šanas veids nevar pastāvēt bez strād-niekiem, kas ir personīgi brīvi, bet kam neplēder ražošanas līdzekļi. Biedrs Staļins savā klasiskajā darbā «Socia-lisma ekonomiskās problēmas PSR Savienībā» norāda, ka «kapitalistiskā ražošanas sākas tur, kur ražošanas li-dzekļi koncentrēti privātās rokās, bet strādnieki, kam nav ražošanas līdzekļu, spiesti pārdot savu darba spēku kā pre-ci». Par tādiem personīgi brīviem cil-vēkiem, kam tika nolaupīti ražošanas li-dzekļi — zeme, kļuva no zemes pa-dzītās latviešu zemnieks. Lai nenomiru-tu badā, viņš bija spiests savu darba spēku kā preci pārdot kapitalistam. Jāatzīmē, ka šai nodaļā izmantots daudz jauna materiāla, kas Pa-domju Latvijas vēsturniekiem deva iespēju jaunā gaismā saskatīt ekonomis-ko attīstību, it īpaši rūpniecības ap-vērsumu Latvijā XIX g. s. pirmajā pusē.

Ievērojama vieta «Latvijas PSR vēs-tures» I daļā ierādīta pilsētu un tirdzniecības attīstības jautājuma ap-gaismošanai. Aplūkojot tirdznieciskos sakarus starp Latviju un Krieviju, au-

Maskavā

Par slaveno tradīciju kļuvašas sa-vienoto un autonomo republiku māks-las un literatūras dekades mūsu Dzim-tenes galvaspilsētā Maskavā. Pēckara gados vien te plašai sabiedrībai savas daiļrades pārskatus snieguši Ukrainas, Uzbekijas, Tadžikijas, Azerbaidžanas, Turkmēnijas, Latvijas, Igaunijas, Ka-reļu-Somu PSR un citu republiku kultūras darbinieki.

Maskaviešu tikšanās ar brālīgo re-publiku pārstāvjiem spilgti apliecina Lenina-Staļina nacionālās politikas triumfu, mūsu zemes tautu nesatricī-nāmo draudzību.

Sogad paredzētas Baltkrievijas un Lietuvas literatūras un mākslas deka-

des. Savus daiļrades sasniegumus de-monstrēs rakstnieki, aktieri, komponi-sti, gleznotāji, mākslinieciskās pašdar-bības kolektīvi.

Baltkrievijas teatru dekadei iestudē-juši lūgas, operas un baleta izrādes. Republikas mākslinieciskās pašdarbi-bas kolektīvu un gleznotāju daiļrades sasniegumu nesenās skates parādīja ne-pieredzētu tautas talantu uzplaukumu visās mākslas nozarēs. Baltkrievijas mākslinieki vedis uz Maskavu simtiem labāko gleznu un skulptūru, kas rādī-tas pēdējos gados. Rakstnieki ierādī-sies ar jaunām grāmatām.

Dekadei gatavojas arī Lietuvas PSR.

Kultūras un izglītības iestāžu celtniecība Ukrainā

Ukrainas pilsētās un laukos būvē desmitiem kultūras namu, bibliotēku, klubu un muzeju ēku. Kachovkā beidz kultūras nama būvi parkā Dņepras krastā. Kultūras namu ceļ arī rajonu centros Bazalijā (Kameņecpodolskas apgabals), Rozovkā (Zaporožjes apga-bals), Starajā Viževkā (Volīnijas ap-gabals).

Sī gada beigās Staļino darbaļaudis

saņems jaunu apgabala bibliotēkas ēku. Poltavā atjauno novadpētniecības mu-zeja un Poltavas kaujas vēstures mu-zeja ēkas. Mirgorodas rajonā Veļikje Soročincos rekonstruē N. Gogoļa li-teraro piemīņas muzeju.

Sogad kultūras un izglītības iestā-žu celtniecībā Ukrainā asģnēti val-rāk nekā 10 miljoni rubļu.

Restaurēta glezna „Suvorova pārgājiens pār Alpiem“

Valsts Ermitažas restaurācijas darb-nīcas Jelņingradā beigušas atjaunot mākslinieka A. Popova gleznu «Suvoro-va pārgājiens pār Alpiem». Intere-santa ir šīs gleznas vēsture. Tā glez-nota 1903. gadā un nokopēta mozaikā

uz A. Suvorova muzeja fasades. Ilgu laiku domāja, ka gleznas oriģināls gājis bojā. To atrada pēc kara kādā Vācijas pilsētā un nogādāja atpakaļ uz Dzimteni. Stipri bojātā glezna pilnīgi atjaunota.

Kultūras dzīves kronika

Pjatigorskā, Kirova prospektā, iesāk-ta Pionieru pils būve. Jaunajā ēkā būs seriokumu zāle ar 350 vietām, telpas pulciņu nodarbībām, sporta zāle, lasī-tava un bibliotēka.

Voronežas apgabala kultūras un iz-gliģības namā atvērti viena mēneša kursu rajonu kultūras namu mākslinie-ciskajiem vadītājiem. Kursos studēs partijas XIX kongresa lēmumus un biedra J. V. Staļina darbu «Socialis-ma ekonomiskās problēmas PSR Sa-vienībā». Studēs arī mākslinieciskās pašdarbības vadīšanas jautājumus.

Kemerovā iznācis literāri mākslinie-ciskā un sabiedriski politiskā almana-

cha «Staļinskij Kuzbas» kārtējais nu-murs. Centrālā vietā tajā ņem L. Luš-ķina romāns «Grūtī ceļi» — par Staļina vārdā nosauktā Kuzeckas me-talurgiskā kombināta darbu un cilvē-kiem.

Novosibirskā atvērta pilsētas teatru dekoratoru darbu izstāde. Tajā ekspo-nēts vairāk nekā 150 dekorāciju metu vietējo teatru izrādēm.

Sachalinas un Kurīļu salu pilsētās un strādnieku ciematos 53 grāmatu veikali. Sogad tie pārdevuši iedzīvo-tājiem dažādu literatūru pusmiljona rubļu vērtībā.

tori pārliecinoši parāda šo ekonomisko sakaru pozitīvo lomu Latvijas saim-nieciskās dzīves un kultūras attīstībā.

Liela uzmanība grāmatā pievērsta arī latviešu tautas kultūras attīstībai. Apskatot latviešu tautas kultūru un sa-dzīvi dažādos tās attīstības posmos, grāmatā atzīmēts, ka vēlīgi bija vācu muļžnieku pūlpi atzāvēt lielās krievu tautas progresīvās kultūras ietekmi uz latviešu tautas kultūras attīstību. «Ar krievu karēlvi, amatnieku, sīktirgotā-ju un izbēgušu dzimtelīvēku starpnie-cību krievu valodā un krievu tautas kultūra iespīdās latviešu ciemos» (622. lpp.).

Autoru kolektīva nopelns ir arī tas, ka latviešu tautas vēsture grāmatā ap-skatīta nevis izolēti, bet cieši sakarībā ar starptautiskiem notikumiem.

«Latvijas PSR vēstures» I daļas pēdējo nodaļu noslēdz krievu revolucio-nāro demokratu uzskatu raksturo-jums par agrarām attiecībām Baltijā. Plašais materiāls pārliecinoši rāda, ka krievu revolucionārā demokrātī asi nosodīja latviešu un igauņu zemnieku atbrīvošanu bez zemes. Viņi dedzīgi aizstāvēja latviešu zemnieku intereses.

Visai grāmatai kā vadmotīvs aužas cauri doma par lielās krievu tautas ciešo draudzību ar latviešu tautu visos vēstures posmos.

«Latvijas PSR vēstures» I daļas publicēšana krievu valodā ir liels tā autoru — Latvijas PSR Zinātņu aka-demijas Vēstures un materiālās kultūras institūta zinātnisko darbinieku ieguldījums Padomju Latvijas historio-grafijā.

Taču, atzīmējot recenzējamās grā-matas pozitīvās puses, nevar palet ga-rām arī dažiem trūkumiem.

«Latvijas PSR vēstures» I daļa nav pietiekami apskatīta latviešu tautas etnogenēzes jautājums, kura iztirzāšanai grāmatā vajadzēja ierādīt plašāku vietu. Vadoties no biedra Staļina ģe-nālā darba «Marksisms un valodniecī-bas jautājumi», Padomju Latvijas vēsturnieku uzdevums turpināt tālākus pē-tījumus par latviešu tautas vēsturi šo tik svarīgo jautājumu.

Apgalvojumu, ka Tālvaldīm Trikatē bijis milzīgā vaļrumā zemē noglabāts zelts (69. lpp.), neapstiprina ne rakstīti avoti, ne archeoloģiski atradumi. Livo-nijas hronikā gan ir minēts par 50 ozeriem, bet ozerings, kā zināms, ir sudraba vienība.

«Latvijas PSR vēstures» I daļas tekstu stipri atdzīvina lielais ilustrāciju skaits, leviētofas kartes, plāni, schemas, diagramas utt., tomēr Latvijas PSR Zi-nātņu akadēmijas izdevniecības vainas dēļ daudzu ilustrāciju izpildījums visai slihts. Vairākas kartes izpildītas sche-matiski, tajās nav atzīmēts, ar kādām valstīm Latvija robežojas. Karte 113. lpp. nav datēta, un paliek nezināms, uz kādu laikmetu tā attiecas.

Visumā «Latvijas PSR vēstures» I daļas publicēšana ir liels un nozī-mīgs ieguldījums vēstures zinātnē. Tā palīdzēs skolotājiem un lektoriem audzināt padomju jaunatni padomju patriotisma un tautu draudzības garā.

JAUNAS FILMAS

«MAKSIMKA»

... Mēs pārceļamies buru kuģu laikmetā, pirms deviņdesmit gadiem. Sāda būrnieka — korvetes «Bogartir» klājā, kajītēs un starpkājā lielāko tiesu norit jaunās krāsainās padomju kinofilmas «Maksimka» darbība. Taču cik laikmetīga ir šī filma! Tas tāpēc, ka tās autori, izmantojot pagātnes materialu, pratuši, no vienas puses, atklāt krievu cilvēku rakstura labākās iezīmes, atsegt darbībā Krievijas jūrnieku slavenās tradīcijas un, no otras puses, uzskatāmi parādīt amerikāņu plēsoņu — vergu tirgotāju negēlīgās īpašības... Šī filma sasauca ar tagadējo laikmetu tieši tālab, ka krievu cilvēku rakstura labākās iezīmes un Krievijas flotes tradīcijas ar jaunu spēku izpaužas padomju lauku, padomju jūrnieku darbos, bet impe-

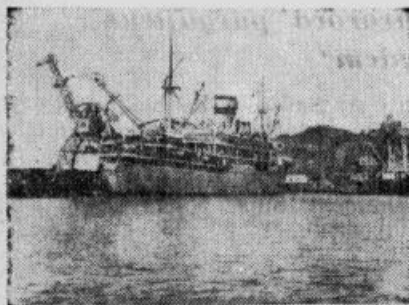
rialisti — jēnki kļuvuši vēl lielāki laupītāji, vēl nelietīgāki plēsoņas.

«Maksimka» ir filma ar lielu emocionālu spēku. Te ievērojama loma ir tam apstāklim, ka filmas pamatā likta istā, lielā literatūra, kas atspoguļo dzīves patiesību: filma izveidota pēc pazīstamā krievu rakstnieka K. Staņkeviča «Jūras stāstu» motīviem. Taču, augstu novērtējot pirmavotu, nedrīkst mazināt arī kinofilmas tiešo radītāju nozīmi. Gan scenarists G. Koltunovs, gan režisors V. Brauns un galvenais operators A. Mišurins kopā ar lielisko aktieru ansambli darījuši ļoti daudz, lai filmu varētu noskatīties ar neatslābstošu interesi, lai mazā, par Maksimku iesauktā neģēru zēna liktenis dziļi, līdz asarām saviļņotu mūs.

Lielu uzslavu pelnījis viss filmas aktieru kolektīvs, it īpaši B. Andrejevs matroža Lučkina lomā, M. Berness (kuģa ārsts), N. Krjučkovs (bocmanis), M. Astangovs (amerikāņu šonera kapteinis), Archangeliskas skolnieks Toja Bovikins, kuram filmā uzticēta Maksimkas loma, radījis ļoti patiesīgu, aizkustinošu neģēru zēna tēlu.

Kifevas kinostudija devusi izjustu, patiešām māksliniecisku, dziļi idejisku filmu par krievu cilvēkiem — vienkāršajiem matrožiem.

KALNU ĒRGĻU ZEME

Vējā plīvo sarkanais karogs, uz tā zem piecstarainās zvaigznes, izpletis savus varenos spārnus, izšūts ērglis... Augstu padebešos virs nepieejamajām kalnu virsotnēm lidinās dzīvāls ērglis... Ar šiem kadriem sākas un beidzas savijinošā kinodziesma par Albāniju.

Cik brīnīšīgā ir šīs īpatnējās zemes daba! Cik vīrišķīgi, drosmīgi un darbīgi ir tās ļaudis! To visu pilnībā atspoguļo filma, ko patiešām meistarski uzņēmuši operatori A. Semins, R. Chalušakovs, Jani Nano, L. Zalcēvs... Taču visvērtīgākais filmā ir tas, ka Albānijas dzīve parādīta šaurajā attīstības procesā. Ne visai sen, pirms trim četriem gadiem, padomju skatītāji redzēja hronikālu filmu «Jaunā Albānija». Patiešām, būtu bijis vērts parādīt šīs abas filmas kopā, vienu pēc otras, — tad vēl uzskatāmāk, vēl iespaidīgāk un pamatošāk atsegtos nepārtrauktā izaugsme, neatņemamie centieni virzīties uz priekšu.

Muziķi ceļ kvalifikāciju

Neatlaidīgi mācīties, papildināt savas zināšanas un neapmierinātības ar sasniegto — ir padomju cilvēku raksturīgās īpašības. Mākslas Darbinieku Nama vokālā ansambļa dalībnieki — LPSR Valsts Muzikālās komedijas teātra solisti E. Zveja, V. Dzenis, koncertmeistare T. Goba, LPSR Operas un baleta teātra koreisti A. Elksnītis, B. Laviņa, I. Senfelds, Radioinformācijas komitejas dziedones I. Donava, V. Freiberga, LPSR Valsts Dances teātra aktrise E. Leimane un citi no darba brīvā laikā pulcējas Mākslas Darbinieku Namā, kur LPSR Nopel-

niem bagātā mākslas darbinieka doc. E. Miķelsona vadībā turpina savu vokālo izglītību. 19. februārī atskaites koncertā par pagājušā gada darbu ansambļa dalībnieki izpildīja plašu programmu, kurā ietilpa padomju komponistu un krievu klasiķu darbi. Līdzās solo dziesmām klausītāji dzirdēja vairākus duetus un kvartetus, kas mūsu koncertzālēs ir diezgan liels retums.

Pašlaik ansambļa iestudē Rachmaņinova operu «Aleko», ko klausītājiem sniegs izcilā komponista 80. dzimšanas dienas atceres sarīkojumā.

Dz. Briede

Lasītāju vēstules

Gribam lasīt pasakas

Mēs, Bauskas rajona bērnu bibliotēkas lasītāji, lūdzam izdot Staļina premijas laureates Annas Sakses pasakas lielā skaistā grāmatā ar krāsainām ilustrācijām.

Pasakas atsevišķā grāmatā iznākušas tikai «Bērniņas» bibliotēkā 1946. gadā. Šīs grāmatas bibliotēkā nav, jo mūsu bibliotēka ir jauna,

un mēs nevaram dabūt lasīt Annas Sakses jaukā pasakas.

Sevišķi skaisti ir pasaka «Zvēru un nevēru karš», kur rakstniece parāda, kā cīnās zvēri ar nevēriem un kā zvēri kopīgiem spēkiem uzvar nevērus.

Bauskas rajona bērnu bibliotēkas lasītāji

Iznācis žurnāla „Karogs” 1953. gada 2. numurs

Žurnāla saturā: Valdis Lukss «Staļina Konstitūcijas vārds», S. Maršaka bērnu dzejoļi, Zanis Grīva «Dzīvības ceļš» (romāna nobeigums), Jāzeps Osmanis «Pēdējais sveiciens saulei» (dzejoļi), Bronislavs Liepnieks «Ceļā uz Aizupi» (stāsts), Elina Zāle «Visvarīgākais» (viencēliens), Gunars Cirulis «Cilvēks mainās uz augšu» (apraksts).

Kritikas un publicistikas nodaļa: Valdemārs Kalpiņš «Mums vajadzīgi padomju Gogoļi un Šēdrini», Adolfe Talcis «Iste stāsti bērniem pagājušā gada periodikā», Georgs Libermanis «Ekonomisko likumu raksturs socialisma apstākļos», Čžu Jans «Socialistiskais realisms — ķīniešu literatūras attīstības ceļš», Nina Začipajeva «Valrāk vēribas politiskai karikatūrai».

Kultūras un mākslas dzīves nodaļa: Michails Zorins «Luga, kas atmāko kara kurinātājus», Vladislavs Kaupužs «Jauno autoru almanachs», Alberts Jansons «Romans par strādnieku šķiras ļaudīm», Mirdza Gaile un Liene Roze «Ed. Veidenbauma darbu jaunais izdevums», J. Pabērza recenzijas par Ļeva Tolstoja «Dzīvo mironi» Akadēmiskajā Dramas teātrī, A. Simukova «Meitenī-tēm daiļjāpām» Krievu Dramas teātrī, B. Aleksandrova «Kāzām Majnovkā» Muzikālās komedijas teātrī, V. Vitolda — par «Greizo spoguļu karaļvalsti», Informācija «Jauno režisoru izlaidums».

Chronikā: «Rakstnieku, mākslinieku un celtnieku draudzība», «Gaļinas Barinovas viesošāšanās», «LPSR Valsts kora desmitais darba gads».

Pielikumā: J. Neprinceva gleznas «Atpūta pēc kaujas» un G. Niska gleznas «Maskavas apkārtnē ziemā» reprodukcijas.

ŠONEDĒL

2. martā Latvijas Padomju mākslinieku savienībā gleznotāju sekcijas sanāksme. Sākums plkst. 19.

3. martā Filharmonijas zālē simfoniskais koncerts. Piedalās Radiokomitejas simfoniskais orķestris. Diriģents KPFSR Tautas mākslinieks profesors Aleksandrs Hauks. Programā Čaikovskis, Suberts, Berliozs. Sākums plkst. 20.

Latvijas Valsts universitātes lielajā aulā LVU vīru kora koncerts. Diriģents Haralds Mednis. Solists Pēteris Grāvelis. Sākums plkst. 20.

4. martā Latvijas Padomju mākslinieku savienībā tēlnieku sekcijas sanāksme. Sākums plkst. 17.

5. martā Latvijas Padomju mākslinieku savienībā teātra dekoratoru un noformētāju sekcijas sanāksme. Sākums plkst. 19.

6. martā Akadēmiskajā Dramas teātrī A. Ostrovska lugas «Mežs» pirmizrāde. Sākums plkst. 20.

6. un 7. martā Filharmonijas koncertzālē Gruzijas Valsts tautas deju ansambļa koncerts ar Gruzijas PSR Tautas mākslinieka, Staļina premijas laureata Ilko Suchiļvili un Gruzijas PSR Nopelniem bagātās mākslinieces Nino Ramišvili līdzdalību un viņu mākslinieciskajā vadībā. Sākums plkst. 20.

KLAUSIETIES PA RADIO

Svētdien, 1. martā. Pa viļņi 521.7 m: pl. 14.30 literārā muzikālā raidījums «Padomju tautas slavina Staļinu». Piedalās Latvijas PSR Nopelniem bagātā skatuves māksliniece, Staļina premijas laureate Milda Klētniece un Latvijas PSR Tautas māksliniece, Staļina premijas laureate Jānis Osis. Plkst. 19.30 koncerts ar radioklausītāju sastādītu programmu. Plkst. 20.30 mākslinieciskās pasākumu koncerts.

Pirmdien, 2. martā. Pa viļņi 521.7 m: plkst. 18.45 koncerts no cikla «Jaunie mākslinieki». Plkst. 21.45 latviešu padomju komponistu dziesmas. Plkst. 22.10 LPSR Mākslas lietu pārvaldes priekšnieka Valdemāra Kalpiņa raksts «Par rakstnieka līdzdalību cīņā starp veco un jauno».

Otrdien, 3. martā. Pa viļņi 521.7 m: plkst. 20.00 koncerts uz radioklausītāju vēstulem. Plkst. 21.00 simfoniskā koncerta II daļas pārtraide no LPSR Valsts filharmonijas zāles. Plkst. 22.15 literārā raidījums krievu valodā. Latviešu padomju dzejoļu dzejoļi. Pa viļņi 222.4 m: plkst. 20.00 simfoniskā koncerta I daļas pārtraide no LPSR Valsts filharmonijas zāles. Plkst. 20.45 Gogoļa stāsta «Kā sašķīdās Ivans Ivanovičs ar Ivanu Nikiforoviču» radio-montaža.

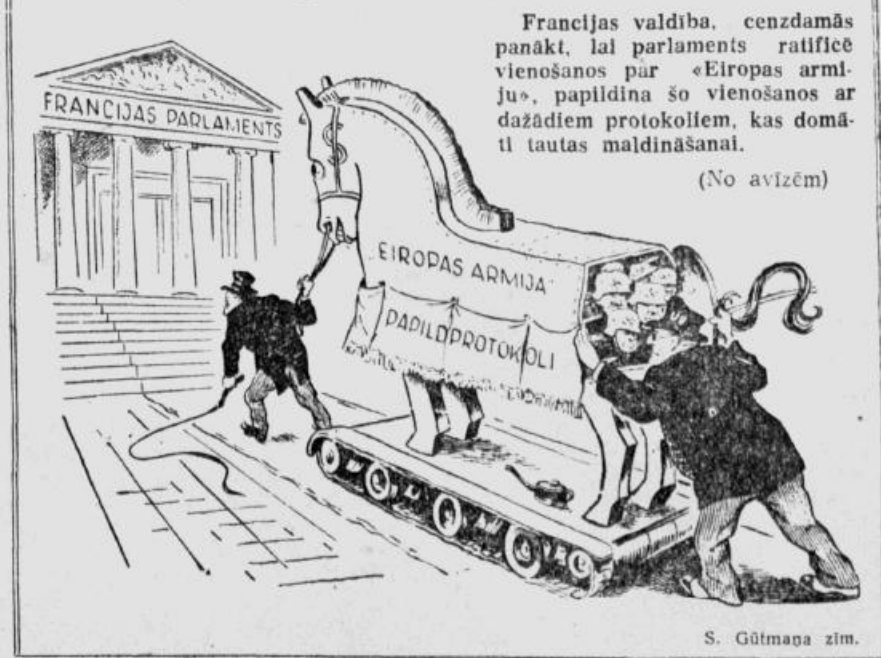
Trešdien, 4. martā. Pa viļņi 521.7 m: plkst. 17.20 Radiokomitejas kokaletāju ansambļa koncerts. Plkst. 22.10 angļu rakstnieka Pētera Abrahama romāna «Pērķona taka» fragmentu I. lasījums.

Ceturtdien, 5. martā. Pa viļņi 521.7 m: plkst. 21.50 angļu rakstnieka Pētera Abrahama romāna «Pērķona taka» fragmentu lasījumu nobeigums.

Piektdien, 6. martā. Pa viļņi 521.7 m: plkst. 18.00 koncerts ar radioklausītāju sastādītu programmu.

Sestdien, 7. martā. Pa viļņi 521.7 m: plkst. 21.50 Staļina premijas laureates M. Aligeres poēmas «Zoja» radiomontaža. Pa viļņi 222.4 m: plkst. 19.30 Radiokomitejas kokaletāju ansambļa koncerts.

Trojas zirga «atlantiskais» variants

Francijas valdība, cenzdamās panākt, lai parlaments ratificē vienošanos par «Eiropas armiju», papildina šo vienošanos ar dažādiem protokolliem, kas domāti tautas maldināšanai.

(No avīzēm)

V. Rūja

Tradīcijas

Sāk volstritīeši lielities
Reiz, dzerot vecu rumu,
Ka mīlot tradīcijas tie
Un senus paradumus.

Te, kungi, maz ko iebilst var, —
Aug jūsu «darbu» grēdas:
Arvienu drošāk jēnku bars
Iet kļu krusta pēdās.

...Vēl prātā Maidanekas nakts
Un ugunsgrēku kāvi, —
Draud tagad Atlantijas pakts
Ar verdzību un nāvi.

Gestapovieši ciematos
Kā vilki gāja šrot,
Bet daudzkārt pārspēj zvērus tos
Nu Federalais birojs.

Kā visus nošaut iekoja
Reiz SS šturmabfirers,
Tā Kočēdo nu rīkojat
Jūs baigas asins dzīres.

Bet tas jums jāzin, nelielēm,
Kas alkstāt zelta, slavas,
Ka arī ļaudīm vienkāršiem
Ir tradīcijas savas.

Dzīvs mūžam Staļingradas vārds.
Tas varonību māca.
Aug tautu balss kā vētras dārd:
Lai jēnki mājās vācas!

Nē, jūgu, nepieļaus nekad
Velt tautas sev uz pleciem, —
Var iet jums, jēnki, reiz tāpat
Kā jūsu draugiem veciem!

SKATS NO AIZKULISĒM...

«Atlantijas bloka padomē valda vienprātības un miermīlības atmosfera...»
(No oficiālajiem «atlantiskajiem» komunkē)

Zīmējums no čehoslovaku žurnāla «Kvety»

Zinātnieki - šarlatani

Kāds Ralfs Gudmens vienā no žurnāla «Nation» pēdējiem numuriem raksta par dažiem amerikāņu zinātniekiem — sociologiem un psihologiem, kas kļuvuši par reklamas biznesa līdzdalībniekiem.

Par lielu atļojumu šie zinātnieki strādā kā konsultanti firmās, kuras reklamē alkoholiskos dzērienus, cigaretes un košļājamo gumiju. Viņi naviņiem nolīgst individuāli, citi — kā vesels artelis, apvienojusies īpašās «psiholoģiskās korporācijās». Viena no tām — Psychological Corporation — 1951. gadā ar «zinātniski» nostādītu reklamu nopelnīja pusotra miliona dolaru. Šīs korporācijas valdē ir Kolumbijas universitātes psiholoģijas profesors Vudvorts, Mičiganas universitātes psiholoģijas katedras vadītājs Markiss, Jelas universitātes psiholoģijas profesors Mallzs un citi.

Kādas alkoholisko dzērienu reklamas aģentūras psihologi-konsultanti meklē veidu, kā palielināt šīs preces pārdošanu. Viņi uzrakstījuši traktātu «Kāpēc ļaudis lieto alkoholiskos dzērienus». Konsultanti apgalvo, ka hroniskie dzērāji, kas paterē 80 procentu no visiem Savienotajās Valstīs pārdomāmiem dzērieniem, dzerot tāpēc, ka tas «uzlabojot viņu noskaņojumu... un uzmundrinot radošam darbam». Šis

«zinātniskais atklājums» tika izmantots reibinošo dzērienu reklamēšanai. Citu zinātnisko konsultantu pētījumus izmanto tabakas firmas, lai pierādītu, ka tās vai citas cigaretes ir nekaitīgas.

Cikāgas reklamas aģentūras Valss un Hellers, kura reklamē firmas Rigli košļājamo gumiju, prezidents misters Valss nesen nēmas zinātniski izpētīt, «kāpēc ļaudis košļā gumiju». Ar Cikāgas psiholoģiskās institūta psihologu palīdzību Valss nāca pie slēdziena, ka ļaudis košļājot gumiju, lai vieglāk pārciestu dzīves likstas, kuras tagad piemēklē daudzus amerikāņus. Pēc tam, ar sociologu palīdzību izpētījis ogļraču rajonu Pensilvānijā austrumdaļā, Valss paziņoja, ka šajā rajonā novērojams zems dzīves līmenis tāpēc, ka šeit neesot populāra košļājamo gumija.

Nokļuvuši uz šarlatānu un zinātnes profanācijas ceļa, šie zinātnieki, pēc Gudmena vārdiem, par pieklājīgu honorāru palīdz biznesmeniem mūļot patērētājus.

«Nation» raksta autors izsaka šaubas, ka sociologi — reklamas biznesa līdzdalībnieki — varētu objektīvi izpētīt sociālo ļaunumu sekas. Saubas pilnīgi pamatotas, jo tādi zinātnieki paši nostājušies uz šo ļaunumu izplatīšanas ceļa.

(«Novoje Vremja»)